578 Rahvakasvatus
Poev.Proose Abt.
Tallinn-Tõnismägi 11 (3 oks.)

JÄRVA TEATAJA

NR. 91. NELJAPÄEV 3. AUGUSTIL 1944. A. 4. AASTAKAIK. ÜKSIKNUMBER 5 PENNI

Ilmub teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval. Tellimishind: kodumaale Rmk. 0.60 ja välismaale Rmk. 1.— kuus. Aadressi muutmine 20 pn. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad O — nr. 1 ja R — nr. 1. Paide Trükikoja trükk. ● Toimetus ja talitus: Paide, Turg 10, tel. 30. Toimetuse kõnetunnid tööpäevadel kl. 8—12. Talitus avatud tööpäevadel kella 8—17.30, laupäeval kl. 8—13. Peatoimetaja Johannes Kaup. Väljaandja: Kirjastus Eesti Ajaleht

Düüna ja Soome lahe vahel nurjusid nõukogude rünnakud

Miitavi lõunaosa loovutati. Varssavist kirdepool löödi vaenlase rünnakud tagasi

Führeri peakorterist, 2. aug. Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Lõuna pool Caeni varisesid vaenlase tankidest ja kahuritulest toetatud tugevad rünnakud kaotusrikkalt kokku. Ka mõlemal pool Moyon ja Percy-Villedieu ruumis tõrjuti kõik ameeriklaste rünnakud, hävitades 30 tanki.

Lõuna ja ida pool Avranches'i on käimas ägedad võitlused edasitungivate vaenlase soomusüksustega. Seal hävitati 34 tanki.

Ööst ründasid võitluslendurid vaenlase soomusteravikke ja majutatud asulaid hea eduga.

Prantsuse ruumis hävitati võitluses 102 terroristi.

Tasumistuli Londonile jätkub.

Itaalias nurjusid taas kõik vaenlase läbimurdekatsed edela ja lõuna pool Firenzet. Vaenlase kahurvägi tulistas eile Firenzet, kuigi linna tema kultuurvarade säästmiseks ei kasutata saksa juhtkonna poolt sõjaliselt ja ta on jäetud vägedest vabaks. Ka ajaloolist vildakut torni Pisas, mille ümbruses ei ole mingeid sõjalisi seadmeid, vigastati vaenlase kahuritule poolt.

Saksa torpeedolennukid ründasid Põhja-Aafrika ranniku ees ühte vaenlase konvoid. Hävitavalt tabati nelja veolaeva, kokku 26.000 brt ja ühte hävitajat. Peale selle said veel 7 kaubalaeva, kokku 49.000 brt., torpeedotabamusi.

Võitluses kommunistlike jõukudega Balkani töid vaenlasele juulikuus eriti raskeid veriseid kaotusi. Vaenlane kaotas 13 000 surnut, 3800 vangi ja ülejooksikut, samuti arvukaid kergeid ja raskeid lahingumasinaid. Üle 20 suure varustus- ja laskemoonalaagri saadi saagiks või hävitati.

Karpaatide põhjarindel paisati Beskideni kitsasteelt ründavad vaenlase võitlusüksused vasturünnakuga tagasi. Kaugemal loode pool tekkis Karpaatide eelmaastikus, eriti ruumis lääne pool Sambori ja Reichshofi juures ägedaid kohalikke võitlusi. Suures Visla käärus tõrjuti arvukad vaenlase rünnakud tagasi. Vaenlase sillapea vastu lõuna pool Varssavit on käimas ägedad vasturünnakud.

Lahinglendurid uputasid Vislal 28 vaenlase vägedega täislaaditud parve.

Kirde pool Varssavit paiskasid maavägi ja relva-SS üksused lahingulennukite toetusel bolshevikud vasturünnakuga tagasi. Augustovi metsa ja Meemeli vahel tekkis raskeid vaheldusrikkaid võitlusi, mille jooksul loovutati Kalvarya ja Wilkowyszki linnad.

Lätimaal loovutati Miitavi linna lõunaosa, kus mitu päeva käisid ägedad võitlused, sildade õhkulaskmise järele. Birsen vallutati vasturünnakuga tagasi. Düüna ja Soome lahe vahel nurjusid arvukad nõukogude rünnakud.

Juulikuus hävitasid õhujõud 1830 anglo-ameeriklaste lennukit, nende hulgas 1236 neljamootorilist pommilennukit. Üksinda Saksamaa kohal hävitati õhuvõitlustes 804 vaenlase lennukit.

Soome president Ryti astus tagasi

Uueks presidendi kandidaadiks marssal Mannerheim

Helsingist, 2. 8. Soome president Risto Ryti saatis valitsusele kirja, milles ta juhtis tähelepanu vajadusele, et kogu riigi tsiviilne ja sõjaline juhtimine koondatakse ühe isiku kätte. Kuna presidendi enda tervis on raskete sõjaaastate tõttu tugevasti kannatanud, avaldas ta sellega seoses lahkumispalve, mis valitsuse poolt vastu võeti.

Peaminister Linkomies seletas sel puhul, et uute presidendi valimiste teostamine ei ole sõjaoludes mõeldav. Valitsus esitab seepärast eduskunnale seaduseelnõu, millega määratakse uueks presidendiks marssal Mannerheim. Vaatamata oma suurele töökoormale on marssal Mannerheim selleks oma nõusoleku andnud ja valitsus loodab, et eduskund kinnitab eelnõu ühel häälel ja kiirelt.

Briti õhujõududele uus ülemjuhataja

Stokholmist, 1. 8. (DNB) Reuter teatab, et admiral sir James F. Sommervilles' järglasena nimetati briti õhujõudude ülemjuhatajaks admiral sir Bruce A. Fraser kes kuni juunini oli koduste õhujõudude ülemjuhatajaks.

Vabastatakse ja arreteeritakse uuesti

Kuidas inglased kohtlevad india kongressiliikmeid

Bangkokist, 31. 7. (DNB). Peaaegu iga päev teatab India ajakirjandus uuest kongressiliikmete arreteerimisest, keda inglased algul vabastasid, siis aga avaliku arvamise meelepahaks mingil ettekäändel uuesti interneerisid.

Erilist tähelepanu äratas india töölisliidu, nagu Jahorest teatatakse, vanglast vabastatud ülemaalise kangurite ametiühingu sekretäri Nayari arreteerimine Pundshabis. Teda arreteeriti ettekäändel, et ta on ületanud vabakslaskmise juures talle asetatud tingimused.

Karatshis vangistati nüüd üks kongressiliige, keda oteiti 1942. a. saadik. Tema tabamise eest oli määratud 5000 ruupialine tasu.

Anglo-ameeriklaste õhuterror Itaalias

Milanost, 31. 7. (DNB). Anglo-ameeriklaste õhujõud teostasid pühapäeval rea terrorirünnakuid Põhja-Itaalia linnadele. Elamukvartaalides tekitati raskeid kahjustusi ja tsiviilelanikkonnal oli kaotusi. Ravennas purustati täielikult 5. sajandist põlvenev Santa Agata Maggiore kirik.

Argentiina firmad USA „mustas nimestikus"

Stokholmist, 30. 7. (DNB). Nagu Washingtoni riigidepartemang teatab asetati senistele lisaks veel 16 argentiina firmat USA majanduslikku „mueta nimekirja."

Normandias toidupuudus

Madridist, 30. 7. (DNB) ETE teatab Washingtonist: erakordselt tugeva toiduainetepuuduse tõttu, mis valitseb liitlaste poolt okupeeritud Põhja-Prantsusmaal, pöördus kindral de Gaulle Washingtoni valitsuse poole ja palus tungivalt toiduainete saatmist.

Mobiliseeritakse reserve

Põhjalikud muudatused riigiaparaadis. Dr. Goebbels kõneles

Berliinist, 31. 7. Riigikantselei ülema, riigiminister dr. Lammersi eesistumisel leidis Berliinis aset riigiministrite, kõrgemate riigiasutuste juhatajate, vallutatud piirkondade tsiviilvalitsuse juhtide ja riigisekretäride nõupidamine, mille keskpunktiks oli totaalse sõjapanuse riikliku voliniku, riigiminister Goebbelsi sõnavõtt.

Enam kui tunnipikkuses väga põhjalikus ettekandes andis riigiminister dr. Goebbels ülevaate põhimõtetest ja meetoditest, millega ta tahab teostada oma ülesannet totaalse sõjapanuse alal. Meie kindel tahe praegust sõjalist olukorda ületada, sunnib meid haarama mõjuvaid vahendeid. Julgelt ja kõhklematult peame asuma selle kallale, et kogu riigiaparaati eranditult rakendada sõjasihtide heaks ja vältida kõiki töid, mis ei ole mitte otseses seoses sõjaliste vajadustega. Ka tervete avaliku elu alade seismajäämisega tuleb arvestada, kuna just selliste sügavalt haaravate abinõudega saab vabaks suuri jõureserve otseseks sõjapanuseks rindel ja relvatööstustes. Dr. Goebbels rõhutas sellega seoses uuesti põhimõtet, et kõiki koormaid ja ohvreid, mis seejuures saksa rahvast tabavad, tuleb jaotada ühtlaselt ja ilma vahet tegemata kõigile rahvakihtidele, samuti tuleb neid ka ühiselt kanda. Lõpuks pöördus dr. Goebbels kõigi koosolejate poole üleskutsega, et nad enda algatusel teeksid kõik, mis võimalik selleks, et Saksamaa kohta võiks tarvitada sõna „rahvas sõjas".

Eesti 20. vabatahtlike diviisi silmapaistev võitlus Narva all

Narva maakitsusel ei jätkanud vaenlane kõrgete kaotuste tõttu oma suurrünnakut

Führeri peakorterist, 1. augustil.

Sõjajõudude ülemjuhatus teatab:

Normandias pidasid meie väed raskeis võitlusis vastu kõigile vaenlase rünnakutele Hottot ja Perey vahel. Siis liikusid nad mõnes lõigus väheste kilomeetrite võrra lõuna poole. Uutel positsioonidel tõrjuti kõik tugevasti järeltungiva vaenlase rünnakud. Ka lõigus kirde pool Perey'd nurjusid vaenlase tugevatest soomusjõududest ja ägedast kahuritulest toetatud rünnakud. Lääne suunas sügavalt meie positsioonidesse sisse murdnud vaenlane peatati lõuna pool Avranches'i vasturünnakuga. Õhtutundidel käisid veel rasked võitlused kogu rindel.

Sillapea idaosas tugevdas vaenlane öö jooksul oma kahuritule tarmtuleks.

Ööpel teostasid rasked võitluslennukid mõjuvaid rünnakuid vaenlase väekoondistele ja lähtepositsioonidele ruumis loode pool Avranchesi. Torpeedolennukid vigastasid Seine'i lahes kaht kaubalaeva kokku 15.000 brutto tonni.

Prantsuse tagalas hävitati võitluses 60 tanki.

V. 1 tasumistuli Londonile kestis päeval ja öösi.

Itaalias alustas vaenlane uuesti oma läbimurrukatseid Firenzele. Need purunesid jälle raskete veriste kaotustega meie soomusgrenaderide ja langevarjurite vankumatu vastupanu tõttu. Tühised kohalikud sissemurrud riivistati. Mõlemalt poolt vihaselt peetavad võitlused kestavad.

Karpaatide põhjanõlvakul tungisid vaenlase jõud Beskidi kitsasteele. Vasturünnakud on käimas. Dnestri allikapiirkonna ja Visla suure kääru vahel paiskasid meie soomusdiviisid vaenlase mitmes lõigus tagasi, hävitades suure hulga tanke. Visla suure kääru juures aeti nurja vaenlase ületulekukatsed peale ühe sissemurru, mille pärast veel võideldakse.

Warssavi juures kestab vaenlase tugev surve. Bugi keskjooksu ja Augustovia vahel viidi kavakohaselt läbi kohalikud taandumisliikumised hoolimata vaenlase tugevast järeletungist, kus juures löödi tagasi hulk bolshevikkude rünnakuid. Lääne pool Kaunast ründas vaenlane tulemusteta mõlemal pool Meemeli jõge. Mariampolis möllavad vihased tänavavõitlused.

Miitavi linnas võideldi ägedalt. Birseni ruumis paiskasid vasturünnakud sissemurdnud vaenlase tagasi. Ida pool Düünat purustati vastulöökidega kõik bolshevikkude rünnakud. Narva maakitsuses ei jatkanud vaenlane eile suurte kaotuste tõttu oma suurrünnakut. Nõrgemad rünnakud nurjusid.

Viimaste päevade bolshevikkude suurrünnaku edukast tõrjest võtsid silmapaistvalt osa 3. germaani SS-tankikorpus SS-obergruppenführeri ja relva-SS kindrali Steineri juhtimisel koos germaani vabatahtlikkude diviiside SS-„Nordlandi" ja SS-„Nederlandiga", 20. eesti vabatahtlikkude diviisiga ja 11. Ida-Preisi jalaväediviisiga ja maarindel rakendatud sõjalaevastiku üksuste, maasuurtükiväe ning heitjatega.

Soome lahes hävitati miinidega 2 bolshevikkude traalimispaati ja 1 valvelaev.

Samas merepiirkonnas tulistasid sõjalaevastiku valvesõidukid ja jahilendurid alla 10 bolshevikkude pommilennukit.

Lahingulennukite eskaadrid võtsid hea eduga osa maavõitlustest raskuspunktides ja hävitasid üle 300 vaenlase tanki.

USA pommitajad ründasid eile Bukaresti ja Ploesti piirkonda. Saksa ja rumeenia õhutõrjejõud hävitasid 11 vaenlase lennukit.

Tiheda pilvekatte varjus sooritasid USA pommitajad terrorrünnakuid Münchenі, Mannheimi, Ludvigshafeni ja Frankentali linnadele. Raskeist tõrjetingimustest hoolimata tulistati alla 15 vaenlase lennukit.

Sõjalaevastik ja õhujõud uputasid juulikuu kestel 25 kauba- ja transportlaeva, kokku 149.000 brt. 20 transportlaeva 110.000 brt. said vigastada. Vaenlase sõjalaevadest uputati 2 ristlejat, 10 hävitajat, 1 fregatt, 1 miinitraaler, 2 valvelaeva ja 11 kiirpaati. Üks lahingulaev, 4 ristlejat, 11 hävitajat, 1 torpeedopaat, 2 maabumiseerilaeva ja mitu kiirpaati said osaliselt raskeid vigastusi pommide, torpeedode ja kahuritabamuste läbi.

Sõjalaevastiku, kaubalaevade pardaõhutõrje ja sõjalaevastiku õhutõrjepatareid tulistasid 1.—31. juulini alla 196 vaenlase lennukit.

Tugev surve Türgile

Liitlased tahavad Türgit sõtta kiskuda

Sofia, 31. 7. (DNB) 2. august, Türgi rahvuskogu kokkutulekupäev, teob saadikuile üllatuse. Kui nad sel päeval saabuvad oma suvepuhkuselt, esitatakse neile hääletamiseks Türgi valitsuse otsus diplomaatiliste ja majanduslike suhete lõpetamiseks Saksamaaga, nagu kuuldub Nõukogude allikaist. Edasi kuuldub samast allikast, et seda Türgi valitsuse otsust võetakse inglaste ja enamlaste poolt esimese sammuna Türgi edaspidiseks sõttaastumiseks. Türgi pidavat selles olema selgusel, et inglaste ja ameeriklaste poolt ei anta talle mingisuguseid territoriaalseid tagatisi.

Ankara, 31. 7. (DNB) Juba mõnda aega tegeleb vaenlaste ajakirjandus Londoni ja Washingtoni uue diplomaatilise survega Türgile, millest võtab osa ka Moskva. Seejuures rõhutatakse, et Türgi peab oma välispoliitikale andma suuna, mis rohkem arvestatakse Nõukogude Liidu soovidega. Ameerika ajakirjanik Farson kirjutas hiljuti „Daily Mailis" avameelselt, et Türgi olevat olnud „Dardanellide viletsa valvur". Ta kinnitab, et Moskva nõuab Dardanellidekokkuleppe muutmist oma kasuks, sest et Türgi kontroll merekitsuste üle olevat käesolevas sõjas puudulik.

Toetades Türgi-Inglise liidule, nõutakse inglise ja ameerika ajalehtede poolt Türgilt suhete lõpetamist Saksamaaga. Türgi ajalehed kirjutavad, et Türgi valitsus selgab Londoni, Washingtoni ja Moskva survel valiku ees, kas toimida türgi rahva soovi kohaselt, sõjast kõrvale jääda, ja sellega kaitsta Türgi elulisi huve või anglo-ameeriklaste ning enamlaste survele järele anda ja seega oma maa viia poliitiliselt ja sõjaliselt raskesse olukorda.

Võitleva sõduri nimel

Eesti rahva saatusvõitlus on jõudnud järku, kus ta seab võitleva sõduri, kes asetunud oma elava kehaga kodumaa ja vaenlase relvade vahele, suurima katsumuse ette. Kes on olnud kordki lahingus, see teab, millist pingutust nõuab sõdurilt, eriti aga ta närvidelt lahingu esimene veerandtund. See on kehtiv l a h i n g u kohta üldiselt, praeguste bolshevike turmtule-rünnakute kohta aga väga suurel määral veelgi kontsentreeritumal kujul ja võiks öelda kogu lahingu ulatuses. Aga eesti sõduri närvid jäävad murdmatuiks, ta moraal vapustamatuks, sest see, mille eest ta võitleb, võidab või langeb, on kõrgem ta isiklikust olemasolust, on elu s u u r i m ja liidetud ülima truuduse ning armastusega. — See on ta k o d u m a a, esiisade pind ja rahva elu ning vabadus.

Võitlev sõdur, seistes oma elava kehaga niiviisi kodumaa ja vaenlase relvade vahel, omab kahtlemata ka õiguse nõuda oma rahvalt seda, mida ta rindel võideldes kindlasti vajab ja mis on küll igal ajal normaalne, kipub aga suurte sündmuste ja aja kirju paige ees vahetevahel ununema.

Mida nõuab siis võitlev ning oma rahvast ja kodumaad kaitsev eesti sõdur praegu tagalalt ja ta inimestelt?

Kõige pealt seda, et tagala ka tõepoolest m õ i s t a k s võitluse ja v õ i t l e v a s õ d u r i raskusi ning võitluse jäägitult otsustavat tähtsust. Silmapilk ei ole kerge nautlemise, olukordade meeldimise või mittemeeldimise, mittemidagi-tegeva „härraslikkuse"(!?) ega ammugi mitte idiootliku peenutsemise või vaimulageda suurushullutsemise aeg ühes mugavustega. Praegune aeg on igale, kes tahab, et ta rahvas jääks elama, ülimate pingutuste, vaikimise, truuduse ja võimalikult pikima tööpäevaga töötamise aeg, kus igaühel võimalik näidata oma s u u r u s t ja v ä ä r t u s t tegelikus töös. Kui tagalas töötaja paigutab oma argipäeva sama suure andumuse, truuduse ja valmisoleku ülimaks ohvriks, nagu teeb seda sõdur rindel, siis võime olla kindlad, et meid ei võida ükski vaenlane ning et selle sõja võitjate ridades on auväärne koht ka meil.

Aga võitlev sõdur nõuab ka seda, et tagalas oleksid närvid täiesti korras ja mõistus selge, et sealt kõik, kelleta tagalas kuidagigi saadakse läbi, asuksid võitlevate sõduritena rindele; et seal ei oleks kohta, abi ega toetust argpüksidel ja oma rahva häbiplekkidel; et iga eestlane pööraks sellistele põlastusega selja, eriti naised ja neiud, jne. Jah, seda, mida võitleval sõduril õ i g u s oma rahvalt tagalas nõuda, on palju, vägagi palju, ja see võib tunduda koguni karm, aga see kõik tuleneb a i n u ü k s i võitlusest oma rahva ja ta tuleviku eest ning ka see võitlus on karm, määratult k a r m i m, kui seda oskavad aimata viletsad halisejad, närused memmed meesterõivastuses ja hoolimatud ühepäeva-inimesed tagalas, kus neid kahjuks s i i s k i veel mõnel määral leidub. S e e, kes oma karmis igapäevas seisab minut-minutilt pidevalt surmaga vastamisi ja jääb siiski oma rahva saatusvõitlusele truuks ja kindlaks, on tänapäeva ja tuleviku isand. Eesti suhtes on seda võitlev sõdur, sest kui poleks teda, ei oleks ammugi enam olemas ühtki eestlast. See on tõde, millele peame vaatama otsa täie mõistmise, arusaamise ja tõsidusega, kui tahame elada. Ning seepärast peame küll andma õiguse sellele eesti ohvitserile, kes ütles keset Narva-aluste võitluste surmamõllu: „Ärgu ükski unustagu, et igaühe surm meist on auks v õ i t l e v a l e ja t ö ö t a v a l e kamraadile-eestlasele, häbiks aga argpüksidele ning mõistusnõrkadele kergatsitele, sest — võib-olla on just n e m a d süüdi meie surmas."

Võitlev eesti rindesõdur nõuab tagalalt jäägitut võitlejavaimu ka töös, nõuab kainet mõistust, arusaamist silmapilgu tõsidusest ja sõnade asemel vaikimist ning tegusid, m e h i s e i d tegusid. Ta nõuab seda selleks, et e e s t i r a h v a s e l a k s ja j ä ä k s e l a m a ning et ühegi eestlase hingel ei lasuks veresüüd venna surmas või veelgi halvemas. Tal on täielik õigus seda nõuda ning igaühe k o h u s t u s e k s tagalas on järgida t e g u d e s neile nõudmistele ning neid koguni ületada, sest see on ülima — oma rahva tuleviku ja e l u teenimine. Elada tahame aga igaüks ja elada tahab kogu eesti rahvas — tahab ja peab. —esp.

Argentiina välispoliitika vastab rahva tahtele

Massimeeleavaldus Buenos-Aireses

Genfist, 30. 7. (DNB). Buenos Aireses leidis välisministeeriumi ees aset massimeeleavaldus, millega väljendati poolehoidu valitsuse välispoliitikale. Kokkutulnud avaldasid tormilist kiitust, kui Argentiina president, kindral Farrell ja asepresident kolonel Peron kõnelesid neile rõdult.

President Farrell vihjas sellele, et valitsus on oma kursi võtmisel toetunud rahva tahtele, nagu see alati on olnud juba maa iseseisvumisest saadik. Ta seletas: „Alati oli ja saab ka tulevikus olema meie tugevuseks rahu pooldamine."

Kolonel Peron ütles, rahva hüvanguks olevat vältimatu „tühtehoid, et kõigile võõraste võimude püüetele ja tahtmistele vastu asetada argentiinlaste üksmeelt, kes on otsustanud, kui vaja surra, et päästa suurimat, mida inimesed selles maailmas omavad, isamaad."

„Inglased takistavad India vabadust ja sõltumatust"

Gandhi iseloomustas Inglismaa hoiakut kuratliku vandenõuna

Genfist, 1. 8. (DNB). Inglise nädalalehe „Nev Leader" india korrespondent kirjeldab intervjuud, mille Gandhi talle hiljuti andis. Selles ütles Gandhi, ta pidavat veel kord nentima, et kongressipartei otsuses, inglased lahkugu Indiast, ei olevat midagi muutunud.

Küsimusele vahe suhtes tema kava ja ettepanekute vahel, mida tegi omal ajal Cripps, vastas Gandhi: Crippsi ettepanekuid ei võivat indialased vastu võtta sel lihtsal põhjusel, kuna need näevad ette India jaotamist pikemaks ajaks, takistades praktiliselt pealegi maa sõltumatust. Nii enne kui pärast olevat iga õiglaselt mõtleva inimese kohustuseks vastu astuda „kuratlikule vandenõule", mille abiga inglased püüavad ära hoida India iseseisvaks saamist. Kui Briti valitsus ei võtvat vastu tema ettepanekuid, siis olevat see Gandhile vaid uueks tõendiks, et inglased ei soovi India vabadust ja sõltumatust. Gandhi rõhutas siis veel kord oma veendumust, et Briti valitsus takistab kokkulepet hindude ja muhameedlaste vahel, et rõõvida Indialt suveräänsust, mille ta on ammugi ära teeninud.

Itaalia diviisid lähevad rindele

Põhja-Itaalia, 31. 7. (DNB) Sõjaminister marssal Craziani pidas kõne vaenlase õhurünnakute ja langevarjurite tõrjeks määratud vabariikliku maaväe üksustele, üteldes muu hulgas järgmist: Itaalia elamud, haiglad, kirikud, linnad ja külad, möödunud sugupõlvede sajanditepikkuse töö viil, on nüüd vaenlase õhujõudude barbaarsete õhurünnakute eesmärkideks. Kui tõsine ja tume ei näi ka olevik, on uus tõus siiski lähedal. Igaüks peab nüüd täitma oma kohust isamaa ees. Praegu on ainsaks valikuks elada või surra.

Neil päevil toimub Itaalia diviiside kojutulek Saksamaalt. Parimate itaalia sõdurite leegionid, kes on saanud väljaõppe ja relvastuse maailma parimalt sõjaväelt, tulevad nüüd tagasi kodumaa rindele. Nüüd tuleb Itaalia päästa ja sajandite kultuurivarasid kaitsta vaenlase rünnakute eest. Otsustav tund on saabunud.

USA-d ähvardab transpordikriis

Stokholmist, 30. 7. (DNB). USA vägede tugevad materjalikaotused invasiooni-rindel on, nagu Washingtonist teatatakse, ameerika transpordiasjanduses esile kutsunud suuri raskusi. Olevat oodata tõsist transpordikriisi. Tsiviil-transportliikluse piiramine seisvat ees.

Sitsiilia lahutatakse Itaaliast

Milano, 31. 7. (DNB) Nagu teatatakse Roomast, tegutsevad inglased väga kavakindlalt selle suunas, et Sitsiilia saart näilise autonoomia andmisega lahutada Itaaliast ja lülitada ta Briti maailmariiki. Sitsiiliale tahetakse anda sama põhiseadus kui Küprosele. Inglased loodavad Sitsiilia, Malta ja Küprose saarte valitsemisega vastu astuda niihästi Ameerika kui ka Nõukogude Liidu mõjule Vahemere-ruumis.

Streik inglise laevatehastes

Genfist, 30. 7. (DNB). Halifaxi laevatehastes puhkes „Timesi" teatel streik, millest võtab osa 2500 meest.

Naiste töökohustus laieneb

Berliin, 30. 7. (DNB) Pärast määrust näilise töö kohta astub täna jõusse üks teine abinõu meie sõjapingutuste totaliseerimiseks. Totaalse sõjapanuse riigivoliniku riigiminister dr. Goebbelsi nõusolekul andis tööpanuse peavolinik gauleiter Sauckel korralduse, mis määrab kindlaks registreerimiskohustuslike naistööjõudude vanuse ülemmäära 50 aastale endise 45 asemel.

Saladuslikud mererelvad

Viimasel ajal teatati sõjajõudude ülemjuhatuse teadetes suurest edust invasioonilaevastiku vastu Kanalis „sõjalaevastiku võitlusvahendi" abil. Neljateistkümne laeva uputamine väheste päevade jooksul põhjustas kogu maailmas elavat mõtlatamist, mis küll peitub selle üldise nimetuse taga „saksa sõjalaevastiku võitlusvahend."

Nüüd teeb välisajakirjandus ülevaate kõigist neist meresõja saladuslikest erivõitlusvahendeist, mis Esimeses ja praeguses Maailmasõjas on seni teatavaks saanud.

Esimese Maailmasõja jooksul oli see Itaalia sõjalaevastik, kes võis Aadria meres märkida suuri saavutusi väikevõitluslaevade arengus. Itaallased muutsid seal oma MAS-tüüpi kiirpaadi esmakordselt teravaks relvaks, mis võis esimese üllatuse ajal tungida edukalt toetuspunktide ja sadamate siseossse. Aga siis kindlustas Austria sõjalaevastik oma sõjasadamaid mitme rea võrk- ja palktõketega. Seepeale konstrueerisid itaallased „hüppepaadid," väikesed mootorpaadid roomikutega, et üle ronida neist takistusist.

Need torpeedodega relvastatud „merevõetankid", keda hävitajad vedasid nende eesmärgi lähedusse, teostasid aprillis ja mais a. 1918 neli rünnakut Poisle, millest kolm juba sõiguses nurjusid. Neljandal rünnakul õnnestus hüppepaat „Grillol" ületada öö jooksul viis tõket, aga paati märgati ja võeti tule alla. Kuuenda ja viimase võrkuderea juures pidi tema neljapealine meeskond tema uputama, ilma et oleks saanud välja lasta tema torpeedosid.

Pärast neid „hüppepaatide" ebaõnnestumisi asusid mõningad itaalia sõjalaevastiku ohvitserid tööle, et muuta töölikkuseks tehnilistes fantaasiates sageli käsiteldud „meeskonnaga torpeedo" mõtet, mis tüüritakse inimkäe poolt eesmärgile. 1. novembril 1918. a. varahommikul ilmus Pola sadamas lahingulaeva „Viribus Unitis" pardale kaks kummiriietuses meest. Nad osutusid itaalia ohvitserideks ja seletasid erutatult: „Kümne minuti pärast lendab laev õhku!" Keegi ei uskunud neid enne, kui tekkis kaks määratut plahvatust ja 21 870-tonnine laevahiiglane küljeli vajus. Tõepoolest olid mõlemad itaallased üliatavalt meeskonnaga torpeedo sadamasse toonud. Nad olid kinnitanud umbes seitsme meetri pikkuse ja 1,5 tonni raskuse torpeedo külge, mil oli tavaline mootor, kinniholdimisseadmed, et võida kaasa ujuda. Sel viisil olid nad jõudnud märkamatult lahingulaevani ja siis kinnitanud kaks aegsütikuga lõhkekeha veeliinist allapoole.

Tuginedes Esimese Maailmasõja kogemustele, lõi Itaalia sõjalaevastik praeguses sõjas oma „rünnakvõitlusvahendid". Nad ilmusid märtsis 1941. a. esmakordselt võitluses, kui nad vigastasid raskesti Suda lahes Kreetal Inglise ristlejat „Yorki" ja uputasid kolm aurikut. Juulis 1941 tungisid rünnakvõitlusvahendid La Valetta sadamasse Maltal, sama aasta septembris Gibraltarisse ja hävitasid mitu aurikut. Oma suurima edu saavutasid Itaalia rünnakvõitlusvahendid septembris 1941. a. Inglise laevastikubaasis Aleksandrias, kus nad raskesti vigastasid lahingulaevu „Valiant" ja „Queen Elizabethi" ning lülitasid nad pooleks aastaks välja.

Itaalia rünnakvõitlusvahendeist avaldati alles siis lähemaid üksikasju, kui võis oletada, et vaenlane nende ehitusviisi tundis. Nimetati kaht erinevat tüüpi. Üks oli mootorpaat lõhkeainelaadungiga laevaninas. Seda tüüriti pärast sadamatõkete ületamist eesmärgi poole ja tema meeskond lahkus alles viimsel hetkel vaenlase laeva juures eemalepaisatava kummipaadi abil. Teine tüüp Itaalia rünnakvõitlusvahendil aga, millest on avaldatud ka joonistusi, oli „kahemehe-torpeedo", mis toodi allveelaevade või teiste sõjalaevade pardal sihtsadama lähedusse ja mis siis asus tööle käratu elektrimasina varal. Ette oli kinnitatud lainetemurdjana kaitsekilp. Lainetemurdja taga istus kaks meest tuukrülikondades, üks rünnakvõitlusvahendi juhina ja teine raadiotelegrafistina pealveesõiduks.

„Ratsa-torpeedol", mis oma konstruktsiooniit kujutab ju väikest allveelaeva, suutsid mõlemad meremehed sukelduda läbi sadamatõkete ait. Nad said siis vaenlase laeva külge kas vee all või põhjas viibides kinnitada torpeedo pea ja teha enne aegsütiku plahvatust katset lahkuda sadamast torpeedo ülejäänud osaga. See õnnestus ka itaalia „kahe-mehe-torpeedo" meeskondadel korduvalt. Ent alati nõudis see „meeskonnaga torpeedo" meeskonna tält panust, et viia ta suurima hoolsusega keset tugeva valve all seisvat vaenlase sadamat või koguni mõne laeva alla ja saavutada tulemusi nagu Aleksandrias.

Jaapanlased kasutasid samaks otstarbeks, nimelt sissetungiks vaenlase sõjasadamaisse, „kahe-mehe-allveelaevu", mis ilmusid detsembris a. 1941 üllatavalt Pearl Harbouri. Neli sellist „spetsiaal-allveelaeva", lähtudes ühelt emalaevalt, tungisid sisse USA sõjasadamasse, kui võrktõke oli avatud ühele sisseõitsvale laevale, ja asusid merepõhja. Viies tegi seal luuresõidu, sõitis hommikuhämaruses jällegi välja, teatas raadio teel oma tähtsaist tähelepanekuist USA laevastiku asukohtade suhtes lähenevaile Jaapani merevägede ešmaadritele. Uuesti sisse sõites hukkus Jaapani kääbusallveelaev miinitõkkes. Enne aga kui ameeriklased olid selgitanud selle veealuse plahvatuse saladuse, olid kohal Jaapani merevõe pommitus- ja torpeedolennukid. Sel ajal kui nad nii edukalt ründasid, tulistas neli sadamasse sisse tunginud „spetsiaalallveelaeva" ennastohverdavalt oma torpeedod välja. Nad purustasid ameerika tõrje ja uputasid muuseas USA lahingulaeva „Arizona".

Kui ameeriklased olid üles tõstnud ühe hukkunud spetsiaal-allveelaeva, tegid nad kindlaks, et nad olid korralikud allveelaevad, ainult eriti väikeste mõõtudega. Üsldavasti olid nad 12,5 meetrit pikad, jõuallikana kasutati elektrimootoreid patareivooluga. Üks mees juhtis tibatillukest allveelaeva periskoobi abil eesmärgi juure ja käsitles torpeedo tulistamisseadet, teine käsitles mootorit.

Kaptenleitnant Isava spetsiaalflotilli vaprat tegu, kusjuures üks mees ei pöördunud eluga tagasi Pearl Harbourist, korrati 31. mail ja 1. juunil 1942. a. Jaapani pisiallveelaevade rünnakutega üksteisest kaugelasetsevais Inglise laevastiku toetuspunktides Diego Suarezil (Madagaskaril), kus vigastati „Queen Elisabethi" tüüpi lahingulaeva, ja Sydneys (Austraalias). Sydney sõjasadama leidsid jaapanlased kahjuks tühjana ja võisid uputada ainult ühe abilaeva. Australlased tõstsid hiljem üles kolm uputatud spetsiaal-allveelaeva, millest kaks sarnanesid Pearl Harbouris kasutatulle, kolmas oli aga veidi suurem ja määratud kuuemeheliselle meeskonnale. Austraalia merevõe juhataja tunnustas jaapani meremeeste saavutust kui midagi „kujutlematult julget".

Inglise ajakirjanduses aga kujutati Jaapani kahe-mehe-allveelaevu samuti kui Itaalia kahe-mehe-torpeedosid „kasutute eksperimentidena". See ei takistanud aga Inglise sõjalaevastikku rakendamast sellesarnaseid erivõitlusvahendeid. Esimesi teateid sellest tõi 1943. a. sügisel Saksa sõjateade. Nagu ta teatas, katsusid inglase pisiallveelaevad rünnata 22. sept. 1943. a. ühi Saksa toetuspunkti Põhja-Norras, kusjuures neid aga õigeaegselt märgati ja nad hävitati

Eeskujulikult maskeeritud betoonehitised Atlandivallil täitsid oma ülesande täielikult. (Pk. Lagemann. Wb.)

Eestlaste kangelaslik võitlus

Daugavpilsi ruumis. Langes julge eesti ohvitser kpt. Enn Valjak

Saksa, eesti ja läti üksuste kangelaslikust võitlustest Daugavpilsi taga kirjutab läti SS sõjakirjasaatja Janis Budulis muu seas järgmist:

„Paljudes lahingutes kogenenud saksa üksuste kõrval võitlevad Daugavpilsi taga paljud läti ja meie põhjanaabri eesti formatsioonid. Vaenlase materjalide ja inimeste ülekaal ületab kaitsjate arvu mitmekordselt. Kuid kaitsjad teavad, et nad võitlevad oma kodumaa piiride julgestamiseks.

Lõuna pool Daugavpilsi ei leidu täna enam ühtki bolševikku.

Paikkondadesse, kus neil hetkeks õnnestus sisse murda, jätsid nad maha koos paljude oma langenutega tuntud verised jäljed — mõrvates ja hävitades kõik, mis aina teele juhtus.

12.—14. juulini olid lõuna pool Daugavpilsi rasked võitluspäevad. Seal seisis tol korral pinevas tõrjevõitluses üks saksa diviis kindralleitnant Frantzkowitzi juhatusel. Pärast eemaldumisliikumisi püüdsid bolševikud seal rindest läbi murda ja teha teed vabaks Lätisse sisse marssimiseks. Neil õnnestuski viimase jõupingutusega mõnes kohas ületada piiri.

Õigel ajal saabusid aga kohale teine läti politsei pataljon, üks eesti politsei pataljon ja mitmed läti piirikaitse pataljonid, kes viivitamatult paiskusid tõrjevõitlusse.

Ühel päeval ründas vaenlane kakskümmend korda, kuid ei suutnud kõigutada saksa, läti ja eesti sõdurite kõrget võitlusmoraali.

Järgmisel päeval järgnesid meie vasturünnakud. Vihased lahingud, mitmel juhul lähivõitluses, jätkusid vähenemata hooga kuni 18. juuliks olid bolševikud Läti piiridest välja aetud. Ägedad lahingud nõudsid aga ka meie võitlejate ridadest ühe kui teise vapra võitleja.

Viimasel lõõgil langes Läti piiril julge Eesti ohvitser kapten Enn Valjak.

Ta suutis lühikese aja jooksul luua läti ja eesti sõdurite vahel kõige südamlikumad sõprussidemed.

Lahingus Läti piiride ja ühtlasi oma kodumaa julgestamiseks võitlesid eesti mehed kangelaslikult."

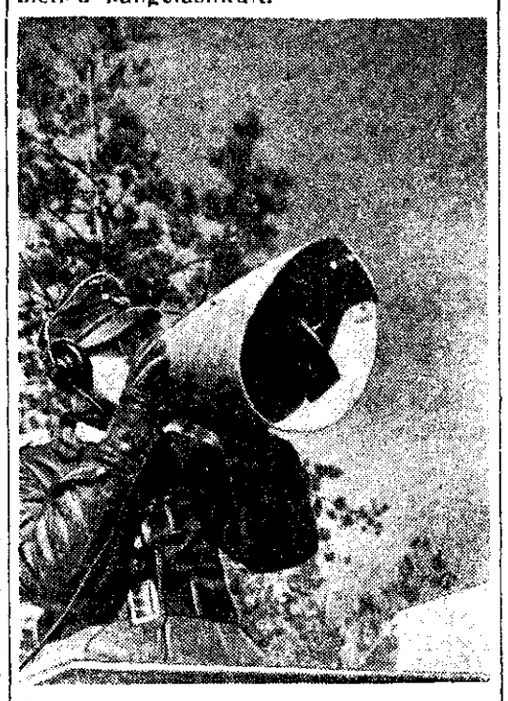

Komandör annab granaadiheitjatele megafoni läbi uusi käsklusi. Pk. Hoepner. Wb.

Karjalast evakueeriti 280.000 inimest

Karjala evakueerimine toimus takistusteta, teatab üks Stokholmi kirjasaatja. 360.000 karjalasest, kes Talvesõja ajal olid sunnitud oma kodust lahkuma, olid 280.000 vahepeal sinna tagasi pöördunud.

Seekordset evakueerimist kergendas õnnelik asjaolu, et selle rahvasterändamise juhid olid alles hiljuti juhtinud Ingerimaa ja Leningradi ümbruse soome keelt kõneleva elanikkonna ümberasustamist, keda oli suudetud nõukogude vägede valdusest päästa. Sealjuures oli välja kujunenud tihe koostöö põllumajanduseltside, rahvuslike naisühingute, nagu Lotta-Svärdi ja Martha-liidu ja tööametite vahel, milline aparatuur laskis ennast nüüd hiilgavalt ära kasutada karjalaste evakueerimisel, mis läks seekord nagu iseenesest. Kolmes erinevas grupis toimetati ära elanikud, nende varandus ja põllutööriistad kui ka kariloomad. Kõik koondati enne selleks ette nähtud kogumiskohtadesse, kus moodustatud kolonnid alustasid asjatundlikul juhtimisel liikumist, kusjuures inimesed omnibuste ja rongidega edasi toimetati. Nagu korrespondent lõpuks veel toonitab, on kogu soome rahvas võtnud omaks sõdurlikud eluvormid ning muutunud kõige tugevama euroopaliku tunnetusega osaks Skandinaaviast.

21 miljonit välipostisaadetist päevas

Side rinde ja kodumaa vahel

Arvud kõnelevad selget keelt. Kuu aja jooksul koostavad saksa välipostiasutused rinde tarvis 1.350.000 postikotti, ümarguselt 425 miljoni kirja ja teiste saadetistega, ja sama kuu jooksul saadavad välipostiametid kodumaale 750.000 postikotti, ümarguselt 207 miljoni kirja ja teiste saadetistega.

See on päevas ligi 21 miljonit välipostisaadetist, mis liiguvad mõlemas suunas. Hiigelhulk, mille edasitoimetamine nõuab väsimatut hoolt. Õige ülevaate saab sellest aga siis, kui avaneb võimalus külastada suurimat saksa väliposti kogumiskohta, mille teenistujate arv tõuseb üle 2000. Siin keeb elu nagu mesipuus. Vaheaegadeta sorteeritakse loendamatud saadetised, viiekohalised arvud algul tuhandete, siis sadade kaupa ja nii edasi, kuni välipostikiri või pakk on juhitud õigele teele.

Täpselt ja häireteta toimub välipostiteenistus. Välipost on ju tihedaks sidemeks rinde ja kodumaa vahel ja iga välipostiametnik teab, et sõdur rindel ootab teadet kodumaalt, või et ema, naine või õde igatsevad teateid armsatelt rindel. Kuna iga ametnik seda teab, siis on ka mõistetav kõigi ametnike ja abiliste tööind, kes eriti õhusõjapiirkondades vaenlase pommiterrori all kõiki raskusi kiiresti ületada püüavad. Sama kehtib välipostiametnike kohta vaenlase maal, kellest paljud kannavad vaprusmärke ja kellest mitmed oma töö eest saksa rinde heaks pidid maksma eluga, ja kus välipostiüksused relvaga käes oma ametasutust vaenlase või partisanide vastu kaitsma pidid.

Kui välipostikiri postkasti heidetakse, läheb ta üle kodupostkontori väliposti kogumispunkti. Edasi viib tee piiril asuvaisse posti juhtimispunktitesse, kust tegelik välipost oma tegevust alustab. Eelviimane vahejaam on välipostiamet, kust väeosad oma saadetisi ära viivad.

Väliposti süsteem tundub esimesel hetkel väga komplitseerituna, korraldus on aga siiski väga mõtterikas. Kõik jookseb nagu nööri mööda, kuna suurim kohusetunne, täpsus ja väsimatu tööind on väliposti töö põhialusteks.

Kas on vajalik, et väliposti vaevarikast tööd hoolimatuse läbi raskendatakse? Loetamatu aadress, hoolimatult vahele paisatud number viiekohalises välipostinumbris, mida näiteks võib pidada 7-meks või 1-ks, ei valmista üksnes pahandust ja pahameelt välipostiametnike pingutavas töös, vaid takistavad ka ülejäänud postiliiklust, ja kõige halvem on, et välipostikiri ei jõua kunagi adressaadile kätte. Kui pealegi veel saatja aadress puudub, siis on kiri täiesti kaotsi läinud ja kirjakirjutaja ei saa kunagi kindlaks teha, miks kiri ei jõudnud sihtkohta. Nii siis, aadress tuleb õieti ja selgesti kirjutada! Seega kergendakse väliposti tööd ja aidatakse omalt poolt kaasa, et välipost, mis moodustab tiheda sideme kodumaa ja rinde vahel, kunagi ei katke.

Neegrid rändavad Mississipi äärest välja

Ameerikas tegevneb rasside võitlus

Genfist, 29. 7. (DNB). Mississipi riigis, kus leidub üle miljoni neegri ja mis annab 7% USA puuvillasaagist, peavad valged nüüd ise põllule minema, seda harima ja tassima suuri puuvillapalle. Sõja algusest saadik on 50.000 neegrit välja rändanud põhjariikidesse, kus nad loodavad kõrgemat palka ja paremat elu. Neegrite ajaleht „Jacxton Advocate" seab neegrite väljarändamise ühendusse lõunariikide valgete elanikkude rassivõitlustega. Osariigi 36 nekrutitelsaagris tekkib valgete ja mustade vahel üks kokkupõrge teise järele, märgib ajakiri „Time".

Praegu on tund, kus iga eesti mees ja naine, kas relvaga või ilma, peab teadma oma kohust.

Sõjagaasid

Millistes tingimustes sõjagaaside tarvitamine on mõeldav

Keskmist, ajakirjandust usinalt jälgivat ja tänapäeva sügavdramaatilisele ajaloo sündmustikule kaasaelavat kodanikku huvitab kahtlemata see, kas võetakse selles sõjas ka sõjagaase kasutusele? Ja kui võetakse milliseid nimelt?

See huvi on põhjendatud. Sõda on laienenud üleilmalseks heitluseks, ta on andnud rea esmajärgulisi leiutisi mis on esile kutsunud ulatuvad pöörded tuntud sõjalistes tõekspidamistes ja sõdimisviisides. Kuid sõjagaasid, mis Itaalia—Abessiinia sõjas Neeguse väed laialt paiskasid, pole veel sõjatandrile ilmunud. Möödunud 1914—1918. Maailmasõja lõppfaasis moodustas sõdivate poolte suurtükimürskude laost 80% gaasimürskudest ja iga sõjaline tegevus toimus ainult massilise sõjagaasi rakendamise saatel. Miks siis viibivad nüüd sõjagaasid?

Loomulikult pole võimalik selle kohta tõelisi põhjusi esile tuua. Küllap ajalugu siingi selgust toob.

Võiksime ainult mõne üldtuntud kaalutlusega esineda. Sõjagaaside, kui ka iga relva, sõjaline rakendamine sünnib võitlevate poolte kõrgema väejuhatuse otsekohesemate kaalutluste alusel. Peale puhtsõjalise külje kõrval tuleb arvestada terve rea majanduslste, tehniliste, psühholoogiliste ja moraalsete teguritega.

Tuleb arvesse võtta, et iga uue relva efekt on mööduv, kui seda relva pole võimalik massiiviselt rakendada, et vaenlast suruda põlvili.

Sõjagaaside valmistamine nõuab suurt jõupingutust keemiatööstuselt, suure kvalifikatsiooniga tööliskonda ja terve rea tooraineid, mida raske saada. Ütleme, et sellest saadakse üle. Siis tuleb arvestada, et 1914—1918. a. pärandusena on kõikide rahvaste hinge jäänud ületamata vastikus, õnduse ja hirmutunne sõjagaaside vastu. Ja selle sarve tõttu loobusid rida rahvaid sõjagaasist kui relvast, teine osa oli valmis siis hoidumа, kui vastane hoidub.

Kolmandad aga jätsid enesele täiesti vabad käed, jäädes põhimõtte juurde, et kui juba sõda — siis olgu ka sõda! Kui aga analüüsida möödunud sõja arvulisi andmeid gaasisõja osas, siis näeme teist pilti: hästi varustatud, hea väljaõppega ja tõhusalt treenitud saksa, inglise, prantsuse, ameerika armeedes surid 100-st gaasihaavatust vaid 2—3 meest.

Samal ajal surid knuliklilubaavadesse sageli kuni 25! Kui aga sõjagaas tabas väeosa, kus puudus algelinegi gaasikaitse korraldus, kus polnud gaasitorbikuid, või

„Koljat" seatakse korda vaenlase punkrite ründamiseks. (Wb.)

oli neid vähesel arvul, kus tekkis peata olek — seal möllas gaas kohutavalt.

Vene tsaari armees hukkus algul 100 gaasihaavatust 70—80.

See oli möödunud sõjapäevil. Nüüd aga moodustub gaasikaitse olulisema osa sõduri väljaõppest ja iga võitleja on varustatud gaasitorbikuga, esmaabipakiga ja kaitseriietega. Igal väeosal on oma kindel gaasikaitse organisatsioon. Nii et gaasirünnak distsiplineeritud ja hästivarustatud väeosa vastu suuri väljavaateid ei paku ka siis, kui peaks esinema mõni uus keemiline ühend või võitlusvahend. Esialgu võib teatav efekt muidugi olla, kuid selleks määratud uurimisasutised selgitavad peagi tema koosseisu ja vastukaitse on siis vaid aja küsimus.

Kuid siin astub mängu lennuk. Ta pühib frondi piirjoone. Ta kannab sõjategevuse kogu võitlevate poolte maa-alale; iga asula, linn on avatud õhupommidele. Need tabavad seda rahva osa, kes on sõjaväe alus ja tugi, kes töötab põllul, tehases, vabrikus. Halastamatu õhuterroriga püütakse seda sõda toitvat aluspinda purustada. Lennuk võimaldab kiirelt, ootamatult ja ulatuslikult teostada laialdaste maalade gaasitamist, kas sõjagaasi piserdamise või gaasipommide allaheitmise teel.

Tsiviilelanikke on aga äärmiselt raske sundida gaasidistsipliinile, varustada gaasikaitsmetega sajaprotsendiliselt. See käib ka rikkamaile riikidele üle jõu. Kogu rahvas on kõikjal tõmmatud õhukaitse tegevusse, et saavutada tugevaimat võitlus- ja vastupanuvõimet õhurünnakule. Kindel on see, et ka praegu tuntud sõjagaaside rakendamine võitlevate poolte tsiviilelanikkonna vastu tooks esile vapustavaid tagajärgi ja võitlevad pooled on vaikival nõusolekul loobunud gaasside tarvitamisest. Kas see ka tulevikus palka peab, on küsitav.

Ja nüüd — millised gaasid? On palju räägitud gaasidest, mis võimelised muutma terved suurlinnad elanikkudeta surnuaedadeks. Nii hull asi ikka olla ei tohiks. Laboratooriumes võidakse ju sünteesida mõni eriliselt mürgine ühend, kuid kas ta on rakendatav lagedal väljal relvana — see on iseküsimus.

Mõõdunud sõjapäevil prooviti ära 3000 mitmesugust mürgist ainet, kuid tuleristimist lahinguväljal kannatasid välja vaid 7—8!

Kui aluseks võtta enam esile tulev toime inimese organismile, siis maksab vana jaotus: a) pisargaasid: klofoon, kloroatseetofenon; 2) lämmatavad gaasid: fosgeen ja difosgeen; 3) aevastusgaasid: klark I ja klark II, adamsiit; 4) söövgaasid: — nahamürgid — *Iprriit, ljusiit ja dikk.*

Uue aja saavutisena võivad kõne alla tulla nn. nõgesgaaside rühm. Need mõjuvad ärritavalt ilunahale ja ka välisnahale, tungides läbi riietuse. Nende toime on silmapilkne ja väga sarnane nõgese kõrvetusele, kuid võrratult tugevam. Võib tekkida silmapõletikke, ajutine pimenemine. Nahale tekkib punetusvillid ja raskesti paranavad haavad. Head vastukaitset annab nuuskpiiritusega pesemine.

Siis on teatavaid gaase, mis mõjuvad keskkõrvale nii, et inimene kaotab tasakaaluvõime ja langeb maha. Ka mootori vedelkütteainena lisandina kloppimise vähendamiseks ka utatav plii (seatina) pentakarbonüül on väga mürgine ja surmav vahend sõjagaasina. Siis püütakse ära kasutada mürgist rauа ja süsihapendi (vingu) ühendit rauа pentakarbonüüli, see laguneb gaasitorbiku aktiivse söe toimel rauaks ja vingugaasiks. Rauа tolm ummistab torbiku, kuna ving, mida harilik torbik kinni ei pea, mõjub ohtliku veremürgina. Pea edenemise suund läheb aga sinnapoole, et püütakse leiutada juba tuntud sõjagaaside vahenduseks üha paremaid rakendusviise. Kõige esimesena tuleksid kõne alla „gaaside kuningas" — iprriit ja lämmatavatest gaasidest: fosgeen ja difosgeen.

Nende vastu on aga tõhusamaks kaitsevahendiks harilik gaasitorbik ja õliriietus. Ravivahendid ja -viisid on kõikjal peensusteni välja töötatud.

Laplane toredas rahvarõivas

Kindralkomissar kõneles Paides

Noored valmistasid kindralkomissarile ta sünnipäeva puhul südamliku vastuvõtu

Teisipäeval viibis Paides kindralkomissar SA-obergruppenführer K.-S. Litzmann, kõneledes pidulikult dekoreeritud linnavalitsuse saalis maavalitsuse juhtivate tegelaste, linnapeade ja kõikide Järva vallavanemate ees. Pikemais seletusis käsitles ta olukorda, milles eesti rahvas praegu viibib, ja rõhutas selge ja tugeva juhtimise vajadust kuni üksikute valdadeni. Ta käsitles praeguse aja nõudeid, kõneles kohustusist rinde vastu ja rahva hingelisest hoiakust tõsistel aegadel.

Järgnevalt oli töökoosolekust osavõtjail võimalus esitada küsimusi oma igapäevase töö alalt kindralkomissarile, kes kõigile küsimusile ja muredele oskas leida vastuse ja nõu.

Koosolek, mis oli kantud vastastikuse usalduse ja kindla tahte vaimust ühiseks tööks, lõppes lühikese sõpruskoosviibimisega.

Kuna kindralkomissari külaskäik Paidesse toimus ta sünnipäeval, siis kujunes kindralkomissari vastuvõtt ka eriti südamlikuks. Linnavalitsuse ees tervitasid kindralkomissari töökoosolekust osavõtjad ja trupp Järva Noorte maleva kaunele rahvarõivais tütarlapsi eesotsas Järva tütarlaste juhiga proua M. Aasaga. Kõrgele külalisele annetasid tütarlapsed ta Paidesse saabumisel kimbu punaseid nelke ja ütlesid edasi nooruse kauneimad õnnitlused. Saalis lauldi tütarlapsed hiljem hästi õnnestunud ja viimisteldud ettekandes kaks laulu ning andsid Järva nooruse õnnitlused kindralkomissarile edasi kimbu rooside annetamisega. Hetk jättis kauni ja südamliku mulje. Kindralkomissar surus seejärgi kõikide noorte kätt, tänades neid südamliku sõnadega. „Need noored tütarlapsed", ütles ta töökoosolekust osavõtjate poole pöördudes, „peavad elama, neil peab olema tulevikku. Mõtelgem sellele, kõik eesti mehed ja naised ja mõtelgem bolshevikele, kes tahavad kõik hävitada."

Sellele järgnes töökoosolek.

Noored tütarlapsed valmistasid aga kindralkomissarile veel teisegi üllatuse, ilmudes ta lahkumisel omal algatusel ta lennuki juurde, kus kindralkomissari hüvastijätt noortega kujunes samuti väga südamlikuks ja jättis oma sõpruse sügavuses hea mulje.

Noored külastasid haiglas viibivaid haavatud kodumaakaitsjaid

Möödunud esmaspäeval külastas grupp Järva noortemaleva tütarlapsi eesotsas nende juhi pr. M. Aasaga üht Paides asuvat sõjaväehaiglat, et pakkuda haiglasviibivaile eesti ja saksa rindevõitlejaile meelelahutuslikku ajaviidet ja üle anda noorte poolt korjatud marju ja lilli. Seekordne noorte külaskäik haiglasse kujunes sõjameestele eriti teretulnud ja rõõmustavaks üllatuseks. Haiglas külastati kõiki palateid, kus ravilviibivaile öeldi tervitussõnu ning jagati marju ja lilli. Eriti südamlikuks ja kauaks meeldejääväks kujunes noorte ettekannete osa haigla saalis, kuhu oli kogunenud valdavam osa raviiviibivaid rindemehi. Noorte ettekannetele elasid rindemehed suure soojuse ning erakordse poolehoiuga kaasa, mida tõendasid rohked ja elavad aplausid. Tänuks toodud külakosti eest avaldati noortele siiraimat tänu, kusjuures neid rindemeeste poolt kostitati ka maiustustega. Haiglast lahkudes avaldati sõjameeste poolt kindlat lootust, et seekordne noorte külaskäik ei jääks viimaseks ja paljasõnaliseks „nägemiseni", vaid teostuks juba lähemal ajal. Kahtlematult täidavad noored oma kodumaakaitsjate soovi.

Kaupmeeste juhtkond Viljandis koos

Külastati Helmes kaupmeeskonna poolt ülalpeetavat sõjaväe haiglat

Pühapäeval toimus Viljandis Üleriikliku Kaupmeeste Seltside Keskliidu laiendatud juhatuse koosolek, millest osa võttis erakaupmehi paljudest kaupmeeste organisatsioonidest Viljandis kui ka väljaspool Viljandit. Koosolek algas kell 10.30 Viljandi Vabatahtliku Tuletõrjeühingu ruumides. Peale koosolekut kogunesid osavõtjad sõiduks Helmesse, kuhu jõuti kella kaheks. Peale Viljandist kohalesõidnute oli Helmesse saabunud ka kaupmeeskonna esindajaid ja kutsutud külalisi Valgast ning Valgamaalt. Saabujad võttis vastu Helme sõjaväe haigla juhataja dr. Vessar, kes näitas äsjasisustatud haigla ruume ning andis üksikasjalisi seletusi. Kokkukogunenud isikud tundsid haigla vastu ilmselt suurt huvi. Nagu selgub, on Helme sõjaväe haigla mõeldud ainult kopsuhaigeks jäänud eestlastest sõduritele. Haiglas on ette nähtud üle 100 voodi. Praegusel momendil on haiglas juba 30 haige sõjamehe ümber. Kuigi raskusi on olnud sisustuse ja arstimite saamisega, on siingi tänu eriti Valga ja Valgamaa tegelaste ja organisatsioonide kaasaaitamisele kõigist raskustest üle saadud ning edaspidi on loota haigla sisustuse täienemist. Ka ühe saksa ükseuse haigla on lahkelt kaasa aidanud hädapärasemate ravimite hankimisega Helme eesti sõjaväe haiglale. Peale haigla ruumide tutvuneti ka haigla lähema ümbrusega ning igal koosolejal oli võimalik isiklikult veenduda, et Helme oma kauni ümbrusega on haruldaselt sobiv sanatooriumiks kopsuhaigetele sõduritele.

Pärast tutvunemist haiglaga ja haigla ümbrusega asuti lõunalauda, kus peeti väga rohkesti kõnesid. Kõigist sõnavõttudest paistis välja kindel tahe ja haruldane üksmeel Helme sõjaväe haigla väljakujundamiseks. Nii rõhutasid kaupmeeskonna esindajad oma sõnavõttudes, et nad ka edaspidi teevad kõik, mis võimalik, et majanduslikult tagada haigla varustamist ja täiendamist. Kuna haiglal puudub raadio, siis korraldati kohe korjandus, mis tõi sisse üle 3.000 riigimarga. Samas aga leidus isikuid ja organisatsioonide esindajaid, kes haiglale lubasid omalt poolt raadioaparaate. Nii anti kindel lubadus Helme sõjaväehaiglale tervelt nelja raadioaparaadi kinkimiseks või kasutada andmiseks. Vahepeal kokkukogutud summa otsustati sellejärele kulutada haigete hüvanguks teisel teel.

Helmest sõideti tagasi Viljandisse, kust väljaspoolt kohale saabunud erakaupmeeste esindajad siirdusid laiali oma kodukohtadesse.

Järva poisse Loodi laagrisse

Esmaspäeva hilisõhtul asus Paide jaamast Viljandisse teele grupp Järva noortemaleva perre kuuluvaid poisse, et osavõtta Loodis noortele korraldatavast 8-päevasest noortelaagrist. Noori olid jaama saatma ilmunud kogu Järva noortemaleva staabi koosseis eesotsas Järva noortemaleva tütarlaste juhi pr. M. Aasaga, Paide lippkonnajuht L. Veeber, kes haigestumise tõttu kaasa ei sõitnud ning laagriteekonda alustanud noorte vanemad. Türil ühines Paide noortega grupp Türi lippkonna noori, et koos jätkata sõitu Viljandisse. Viljandist juhiti noored Sakala noorte poolt Loodil algavasse laagrisse.

Et kostuks jälle hääl eetrist...

Külaskäik sinna, kus arstitakse kandilisi „nõlapille" — raadioaparaate

Raadioaparaat on kord juba selline riistapuu, mis parimagi käitlemise juures aegajalt hulgumise, kärisemise või täielikku vaitolekuga juhib tähelepanu oma rikkesolekule. Tavaline raadioomanik on siis täielikult nõutu. Neid poole ja traate on seal ju nii kohutavalt palju, mine võta kinni, kus see viga seisab. Sellisel juhul suudab hädaolevat raadioomanikku aidata ainult vastav erialaline isik või ettevõte, kuhu aparaat parandusele viiakse.

Et tutvuda tegeliku töö ja töötingimustega niisuguses ettevõttes, külastame Türil asuvat Raadiotehnilist talitust, mis on suurim omaalaline ettevõte Järvamaal. Ettevõtte omanik hr. Artur Leok nõustub lahkelt andma meile seletusi enda töö kohta.

Nagu selgub, on hr. Leok raadio- ja elektrotehnilisel alal tegutsenud juba pikemat aega, töötades muuseas valvetehnikuna ka endises Türi saatejaamas, milliseist ajast ta veel praegugi meeleldi jutustab. Praegu töötav raadiotehniline talitus on alles üsna uus ettevõte, asutatud 1937. a. Töö käib praegu 11 töölisega, omanik kaasaarvatud, ning tööd on rohkesti, kusjuures parandatakse igasuguseid raadio ja elektririistu. Töö ratsionaliseerimise mõttes on see vastavalt jaotatud, sest moodus, kus tööline aparaadi lahti võtab, korrastab ja lõpuks ka häälestab, on osutunud ebapraktiliseks. Nüüd on igal töölisel oma eriülesanded, mistõttu aparaat lõpliku korrastamiseni käib läbi peagu kõigi tööliste käest.

Paranduseks hädavajalikke väikeosi on seni tarvidustmööda õnnestunud vastavalt poolt hankida. Suuremaid osi aga, näit. raadiolambid tulevad siiski aparaadiomanikul endal hankida. Tänu tööliste kui ka ettevõtte omaniku oskusele ja leidlikkusele on suudetud parandada kõik selleks siiatoodud aparaadid. Pärastsõja ajal on ainult 2 aparaati tulnud omanikule tagasianda kui parandust mittetasuvad. Sõjale järgneval ajal on tulnud üsna rohkesti tegemist teha ka purustatud aparaatidega, ka need on korrastatud. Bolshevike lahkumies jäi ettevõtte valdusse umbes 70 paranduseks ja laadimiseks toodud raadioakut, millede kohta omanikud ei teadnud, mida nendega päälehakata, sest nende raadioaparaadid olid bolshevike poolt „hoiule jäetud" ja seega kadunud. Ettevõtte poolt soovitati neid kasutada valgustuse soetamiseks, mida ka tehti. Ka praegu antakse ettevõtte personaali poolt kõigile tasuta igasugust raadio- ja elektrotehnilist nõuannet, mida ka elavalt on kasutatud. Nii on antud nõu kodusel teel anoodpatareide ehitamiseks. Seoses maal levinud elektrifitseerimisega on ehitatud hulgaliselt võrkanoode. Lähema ümbruse elanikke on varustatud kohapeal ehitatud dedektor-aparaatidega, milleda ehitamine, nende primitiivsuse tõttu, pole keelatud.

Kokku sõjaväe töödega on ettevõtte praegune kuuläbikäik 30—35 aparaati. Talvekuudel on see arv tavaliselt suurem. Paljudes tööstusettevõtteis esinev mitmekuine ootamine töö valmimise järgi ei ole kuidagi kehtiv mainitud ettevõtte kohta. Hiljemalt 2 näd. jooksul on iga aparaat parandatud ja omanik võib selle kätte saada. Erandid on võimalikud ainult siis, kui töötellija ise viivitab mingite lubatud osade toomisega.

Ettevõtte omanikul on mitmeid kavatsusi selle veelgi laiendamiseks, milleks võimalusi igatahes on. Nii on kavatsus esimesel võimalusel läbiviia töö täielik mehhaniseerimine, millega võimalduks tunduv töölõu kokkuhoid.

Ka Paidesse oli hr. Leokil kavatsus avada vastav osakond, isegi ruumid olid selleks juba olemas, mitmesuguseil põhjusil pole saadud seda kavatsust aga seni teoks muuta, ja pealegi on praegu Paideski olemas töökoda, mis rahuldab kõik raadioaparaatide omanike nõuded ja vajadused.

Mahlades on tervis ja jõud

Kindlustagem mahlajookidele meie toidulaual kindel ja alatine seisukoht

Tänavu langeb enamiku marjade valmimisaeg lõikuskuu algusele, millega ühes kerkib päevakorrale ka nende säilitamise küsimus. Marjade kõrget toitevääruist oskasid õigesti hinnata juba meie esivanemad, kuid ka moodne toitlusteadus on nad taas asetanud meie söögilaual aukohale. Seejuures on omaette probleemiks, kuidas marjasaadusi säilitada väljaspool lühikest hooaega. Alles paarkümmend aastat tagasi arvati, et kõike, mis iganes kõlbab hamba alla panna, tuleb enne tarvitamist kõvasti keeta või küpsetada. See oli aeg, mil meie perenaised valmistasid talveks suuri moositagavarasid, kuigi moosideks tarvitatud toorained ise kaotasid keetmisel olulisema oma väärtusest. Sama kehtib ka koduveini kohta, milles käärimisel hävivad vitamiinid ja puuviljasuhkur.

Tänapäeval rõhutab toitlusõpetus, et marja- ja puuviljasaaduste alalhoid peab toimuma nii, et ühtlasi säiluksid nende loomulikud omadused. Selleks on üheks sobivaimaks võimaluseks mahlad. Eestiski tehti omariikluse lõppaastail hoogsat mahlapropagandat, kuid puhkev sõda katkestas selle rõõmustava arengu. Käärimata mahlad, mis oleks meil looduslikù marjarohkuse tõttu võinud kujuneda rahvalikuks joogiks, on igapäevases elus jäänud võrdlemisi harulduseks, seda nimelt maal, kus ometi vajalik materjal on kõige kättesaadavam, eriti metsarikastes ümbrustes.

Mahlu on võimalik valmistada ka olevikus. Suhkrupuudus ei takista seda sugugi, küll aga teadmatus. Mitmesugustest mahlavalmistamise viisidest on praegustes oludes hõlpsaim ja lihtsaim mahlade aurutamine. Sel teel on võimalik mahlu valmistada täiesti suhkruta. Üksikasjalikke juhiseid mahlade aurutamiseks on meie lehe veergudel antud korduvalt juba varem, mispärast ei ole mõtet neid enam korrata.

Ent oleks väga soovitav, et meie mitmesugused naisorganisatsioonid, eeskätt uuesti tegevust alustanud maanaiste seltsid, levitaksid oma liikmete hulgas mahlade aurutamisega seotud tegelikke oskusi. Selleks otstarbeks on neil võimalik hankida vähesel määral kirjandustki. Nimelt müüb Eesti Karskusliit (Tartu, Gustav Adolfi t. 18) vastava kirjaliku tellimise põhjal igale organisatsioonile kuni viis eksemplari toitlustuseriteadlase Olga Keski raamatut „Puuvilja- ja marjamahlad." Selle raamatu parimaks soovitajaks on asjaolu, et teda ilmus enne sõda tervelt viis trükki, kokku 11000 eksemplaris. Kuni ladu jatkub, on Eesti Karskusliidul eeslalgu võimalik rahuldada ka üksikteellijaid. Raamatu hinnaks ühes saatekuludega on Rm. 1.

Mahlade küsimus peaks küll kõigile eesti perenaistele muutuma iseäranis südamelähedaseks asjaks. Sõjaoludes jätab just laste toitlustamine mõndagi soovida, kuid neid puudusi on võimalik heaks teha mahladega. Linnas aitaksid need tõhusalt asendada piima. Mahlad ei ole ainult pidujoogiks vaid vältimatuks osaks uueaegses igapäevases toitluses.

Arstide andmeil mõjuvad käärimata puuvilja- ja marjamahlad reuma, südame-, neeru-, kõhu- ja maksahaiguste ja terve rea teiste inimlikkude hädade vähendamiseks. Prof. dr. med. Abderhalden kirjutab: „Käärimata puuvilja- ja marjamahlad on haigete toitlustamisel äärmiselt väärtuslikkudeks lisanditeks. Iseäranis palavikuga seotud haiguste puhul ei leidu midagi, mis võrduks nelle jookidele või siis puuviljale endale." Meie vapraid haavatud rindevõitlejaid külastades ei ole paremat külakosti kui paar pudelit loomulikku mahla. Ja millisel õigel eesti naisel ei oleks praegu südamel meie sangarlikkude kodukaitsjate eest maksimaalsel määral hoolitsemine!

Mahlakultuuri levimisel meie kodudes on veel üks eeskätt emadesse puutuv väärtuslik külg. Nüüd, kus iga päev hukkub meie rahvale asendamatuid inimelusid, tuleb senisest enam hoolt kanda ka tulevase uue elu kandjate eest, kusjuures ei tohi unustada viimaste toitlusküsimustki. Millistele nõuetele peab vastama rasedate toitlustamine, sellest kirjutab dr. J. Reimaste ajakirjas „Tervis": „Suure tähtsuse omab võimalikult mineraalide ja vitamiinide rikas toit. Tuleks soovitada täisteraleiba, milline vilja (oder, rukis) kestades leiduva mineraalolluste tõttu omab suure väärtuse. Selle kõrval tarvitada rikkalikult aed- ja puuviljasid, piima, võid jne. Igas raseda toidus olgu toortoit igal kujul vastavalt aastaajale!" Viimast tingimust on meil talvel ja kevadel jällegi võimalik täita ainult mahlade näol, milles säiluvad nii vitamiinid kui ka puuviljasuhkur ja mineraalsoolad. Teatavasti vajavad ema ja loode rohkelt A-, B-, C- ja D-vitamiine.

Nõnda kõneleb rida tungivaid põhjuseid selle poolt, et ka praeguses sõjaoludes tuleb kodust mahlatoodangut tubliste tõsta. See on meie endi huvides, et säilitada oma kehalist vastupidavust. Eriliisi raskust ei tohiks mahlade aurutamine kellegile tekitada, tuleb ainult asi südilt kätte võtta. Mis puutub toormaterjalisse, siis on lastel vabal ajal metsas marjul käimine nagunii suureks lõbuks. Ja kui mõtelda, et meil tihti kulutatakse kallist aega, vaeva ja toiduvilja isegi karistusega keelatud alkohoolsete jookide valmistamiseks, mis pealegi kurnavad tervist, siis tuleks vastukaaluks meie perenaistel küll käed senisest agaramalt külge panna selleks, et mahlad (resp. mahlajoogid) oleksid meie toidulaual igal ajal kättesaadavad, kuna neist hoovab värskendavat kosutust ja elujõudu tervele perele!

Külvur.

Savist saavad nägusad nõud

Sõjaraskused välditakse ka siin hoole ja pingutustega

Mööda rohtunud raudteerööpmeid läheneme Türi läheduses asuvale hr. Vooremaa savitöötusele. Küllap on see tingitud kõrvetav- kuumast suvepäikesest, et tanneme end juba üsna väsinuina, kui lõpuks kõrge metsatuka tagant ilmub nähtavale veel kõrgem vabrikukorsten. Lähemale jõudes leiame vabrikuõuelt eest salga töölisi, kes seavad end valmis tööleminekuks. Nagu lühikesest vestluseet nendega selgub, on tööjuht-meister momendil kusagil läheduses omakaitse valvekorras. Üldse olevat tööjõudu praegu napilt, mispärast tööstus töötab praegu ainult osalise koormatusega. Edasi selgub, et tööthgimused on praegu üldiselt head. Töö algus on hommikul juba kell 6, olgugi et tööpäev on 9 tunniline, on see parem tööliste enda huvides, kuna nad saavad selteel vaba õhtupooliku. Töö ise on üsnagi raske, mistõttu pikem tööpäev poleks ka mõeldav.

Täielikult on loobutud katusekivide valmistamisest. Samuti ei tehta praegu ka tavalisi müüritelliseid, vaid on ülemindud väiksemamõõduliste ahjukivide valmistamisele. Vähemal hulgal valmistatakse ka kausse ja muid saviet tarbeesemeid. Et kausside valmistamiseks sobiv savi asub sügaval, siis tuleb enne ärakasutada pealmine savikiht, mis läheb telliste tegemiseks.

Kõlav vabrikuvile, mis kuulutab töö algust, katkestab silmkohal meie vestluse. Tööliste siirdudes töö juurde, astume meiegi lähemale, et jälgida tegelikku tööd ennast. Et savist saaks korralik kauss või ahjukivi, selleks tuleb tal sooritada õige pikk vaevarännak, mis algab juba siis, kui tugevad tööliskäed loobivad ta rööbasteel veerevasse vagonetti, ning lükkavad ta sellega erilise savipressi juurde. Sealt kühveldavad töölised savi pressi, millest väljuvad siis juba toorplonnid. Mainitud savipress on valatud betoonist, kuuludes tööstuse uuemate seadete hulka. Varem täitis samu ülesandeid puupress. Pressist väljudes rändavad plonnid läbi naistekäte riiuleile, milledega nad vastava spetsiaalkäru abil viiakse kuivama selleks eriti ehitatud katusealuseisse. Mainitud katusealuseis vajavad plonnid kuivamiseks umbes nädala kuni poolteist. Plonnide viimaseks, tõeliseks tuleprooviks on hiiglaslik ringahi, mis on ainuke omasarnane Järvamaal. 3—4 päevase viibimise järele ringahjus, väljuvad sealt juba valmis telliseid, kõlbulikud tarvitamiseks.

Kausside valmistamise kohta, mis pidavat algama tuleval nädalal, kuuleme, et neid on võimalik valmistada ka eratellimiste päälle, esijärjes tulevad täitmisele muidugi sõjaväe tellimised. Eratellijal on aga vaja tuua tarvisminev hulk tina klasuuri valmistamiseks, sest vastavalt poolt antavaist tinakoguseist ei piisa sõjaväe tellimiste kõrval ka eratellijate vajaduste rahuldamiseks.

Iseseisvuse lõpusjal olid tööstuseomanikul valminud ka kavad oluliste uuenduste ja täienduste läbiviimiseks, mis aga bolshevike tuleku tõttu suudeti täita ainult osaliselt. Nii oli kavatsus plonnide jaoks ehitada eriline survepress, mis oleks mõnetigi võimaldanud tööjõu kokkuhoidu. Moodsate kuivatussarade ehituskava suudeti veel bolshevikeajal osaliselt täita, samuti ka transpordi hõlbustamiseks vajalike rööbasteede süsteemi ehituskava. Oli veel muidki kavatsusi, aga et need seni sõjaolukorrast olenevalt siiski ainult kavatsusteks on jäänud, on ülearune neil siinkohal pikemalt peatuda.

Olenevalt tööjõuvähesusest on vastavalt vähenenud ka tööstuse toodang. Siiski suudetakse ka praegu rahuldada kõik tellimised, nagu seda loodetakse ka tulevikus.

Teadaanne

Kohustan kõiki 1904. a.—1925. a. sündinud meesisikuid, kes seni on kaitseteenistusse kõlbmatuiks tunnistatud või kes on tervislikult uuele järelvaatusele määratud, ilmuma uuele tervislikule järelvaatuselè Kaitseteenistuskomisjonidesse alljärgnevalt:

Paide Kaitseteenistuskomisjoni,
Paides, Tallinna t. 4

Järvamaal elunevad isikud, kelle perekonnanimed algavad tähtedega:

A — J	5. aug. s. a. kell 08.00
K — N	6. „ „ „ „
O — S	7. „ „ „ „
T — Z	8. „ „ „ „

Komisjoni ilmuvatel isikutel kaasa võtta isikutunnistus, registreerimiskaardi lõige C ja endine kaitseteenistusse kõlbmatuks tunnistamise või uuele tervislikule järelvaatusele määramis tõend.

Kõikide ülalnimetatud isikute kohta seni tehtud otsused loetakse kehtetuiks ülalnimetatud ilmumistähtaegadest arvates. Pärast järelvaatust antakse välja uued vastavad tunnistused, millised jäävad ülalnimetatud isikute kohta seaduslikeks dokumentideks nende kaitseteenistusest kõrvaloleku tõenduseks.

Tallinnas, 31. juulil 1944. a.

Tallinna Kaitseväeringkonna ülem

Teadaanne Kaitseväeteenistuskohuslastele

Kohustan kõiki 1904. a.—1925. a. sündinud kaitseteenistuskohuslasi, kelledele Paide Kaitseväeringkonna Ülema või vastuvõtupunktide poolt on antud ajapikendus kuni 1. maini 1944. a. või varemate tähtaegadeni, ja kes kuni korralduseni on koju lastud, ilmuma 15. aug. 1944. a. kella 9.00 — 14.00 Paide, Tallinna tän. 4.

Kõik neile senini väljaantud ajapikendustunnistused on loetud käesoleva teadaandega kehtetuiks.

Määratud tähtajaks mitteilmunud võetakse vastutusele A T nr. 3. 30.01 44. a. avaldatud määruses ettenähtud alustel.

Tallinna Kaitseväeringkonna ülem.

Erasõitudeks raudteel ei anta sõidulube

Tallinna prefektuuri teate kohaselt on sõidulubade andmine erasõitudeks, kaasa arvatud põllu- ja metsatööle sõidud, katkestatud. Sõidulube antakse ainult ametisõitudeks piiratud arvul ja eriti põhjendatud juhtudel. Ametisõitudeks antavate lubade arv on piiratud eriti kitsaroopalise piires.

Kirikunoorte päevad S-Jaanis

Koos oli 225 noort ja 25 pastorit

EELK noorsootöö keskuse korraldusel peeti laupäeval, 29., ja pühapäeval, 30. juulil, Soure-Jaanis Viljandi praostkonna kirikunoorte päevad, milleet osavõtt kujunes peagu ülemaaliseks. Tegevliikmeist oli kohal 25 pastorit üle maa ja 225 kirikunoort.

Kirikunoorte päevade üldteemaks oli „Elu südamest".

„Naiskuradit" jälgis Koerus üle 700 inimese

Möödunud pühapäeval andis Paide teater Koeru alevikus oma külaskäiguetendusena K. Schönherri 5-vaat. draama „Naiskurat". Toimunud ettekannet oli ilmunud jälgima üle 700-pealine rahvahulk, milline arv on senistest teatri külaskäiguetendusist rekordiline. Ettekanne võeti vastu rohkete kiiduavaldustega.

Raskete ajuvigastustega haiglasse

Esmaspäeva õhtul toodi raskete ajuvigastustega Järva Maahaiglasse Koigi v. Jaani t. pärinev Juta Renter, 3. a. vana. Õnnetuse oli põhjustanud 6-kuine vars, kes oli annud lapsele tugeva kabjahoobi vasempoolsele oimukohale, mille tagajärjel purunes osaliselt lapse pääluu ning lnukillud tungisid ajumassi, tekitades raskeid vigastusi. Õigeaegse arstiabi saamise tõttu on lootasi lapse ellujäämiseks.

Viljapuude rajamisel ja arendamisel suurt rõhku aiandusõpilaste tööle

Põllumajanduse Keskvalitsuse maaviljelusvalitsuse poolt on algatatud puukoolide taasrajamist.

Põllumajanduse Keskvalitsuse juures on ametisse kutsutud vastavad eriteadlased, on loodud katse- ja uurimisasutused ning ka aianduskoole, kellede ülesandeks on hoolitseda meie viljapuude ja järelkasvu eest. Aianduskoolidest, kust väljuvad noored, teadmistega varustatud puuviljaaedade pidajad, loodetakse saada uusi töötajaid, kes parandavad viimaste aastate, eriti 1939 a. talvekülmade tagajärjel tekkinud kahjustusi.

Puuviljanduse ala arendamiseks on Põllumajanduse Keskvalitsuse maaviljelusvalitsuses koostamisel vastav kava. Selle alusel ehitatakse uuesti üles meie äriline puuviljandus. Oleme kannud viljapuuaedade osas väga suuri kahjusid, mis vastutasuks on andnud meile vaid ühe paremuse — nimelt et võime saadud juhtumist õppida ja puuviljanduse uuesti rajades senistest paremale alusele.

Äärilise puuviljanduse kõrval vajavad korraldamist ka väiksemate endavarustajate aedade puukoolid ja viljapuud.

Koostamisel olev puuviljaaianduse üldkava jääb täielikult objektiivsuse piiresse ja selle valmimisel arvestatakse sõjaaja piiratud olusid.

Praegu on Põllumajanduse Keskvalitsuse andmeil meil 140 eravalduses olevat puukooli, lisaks neile riigi majandada olevad puukoolid. Arvestades raskusi, mis sõjaaeg puukoolide ja viljapuuaedade pidajaile ette paneb, on ka tänavu kehtiv määrus, mille alusel tunnustatud puukoolid vabastatakse kas osaliselt või täiesti liba- ja piimanormidest.

Eriti silmapaistvale puukoolide omanikele on ka sel aastal ette nähtud rahalisi preemiaid.

Üldise kontrollimise ja premeerimise teostamiseks on Põllumajanduse Keskvalitsuse teostamisel puukoolide üldine ülevaatus. Seda tööd sooritavad aianduskonsulendid ja assistendid. Puukoolide kontroll peab olema lõpule viidud 1. septembriks, mille lõppedes avaldatakse tunnustatud ja premeeritud puukoolide nimestik.

Turvas -- tuleviku tooraine

Turbatootmine Euroopas tugevasti kasvanud. Turbast saab koksi, bensiini, fenooli ja muid aineid

Kesk-Euroopa ja Itaalia kõrval esineb turvast rikkalikult nimelt ka põhjarilkides ja Baltimaades. Seejärele kui Nõukogude Liidu lääneosas on turbatootmine sõjapiirkonna läheduse tõttu seisma jäänud, nihkus ka toodangu vahekord tublisti nimelt muude mandriosade kasuks. Varem oli Nõukogude Liidu osa Euroopa turbatoodangus, mis 1943. a. 23 miljoni tonnini ulatus isegi 62,4 protsenti. Samal ajal hinnati turbatagavarasid Nõukogude Liidus 70 miljardile tonnile ja Euroopas 40 miljardile tonnile. Saksamaal oli turvast 10 miljardit t, Rootsis — 9, Poolas 5,5, Eestis — 3, Lätis — 1,6 miljardit tonni jne.

Omamaa toorainete- ja tootmisaluste laiendamise kavas on ka turba tootmist tunduvalt suurendatud kõigis neis riikides, kus turvast leidub suuremal hulgal ja see protsess kestab ka praegu. Nii on Norra 1939. a. saadik tõstnud oma turbatoodangut 1,46 miljonilt kuupmeetrilt 2,1 miljonile 1943 a., ehk ümmarguselt 42 protsendi võrra. Turba kvaliteet on seal samuti nagu Taanis märksa parem kui eelmistel aastatel. Taani turbatoodang suurenes mullu 25 protsendi võrra. Üle poole Taani turbast, ja nimelt 3,4 miljonit tonni kogu toodangu 6 miljonit saadi Jüütimaalt, 1933. aastal aga oli Taani turbatoodang alles 40 000 t, s.o. ainult üks viieteistkümnendik mullusest toodangust. Ka Rootsis on turbatoodang 1938. a. saadik tublisti tõusnud, ja nimelt 80 000 tonnilt enam kui 600 000 tonnile 1942. a. Neis arvudes ilmnevat arengut tuleb isegi praeguste mõõdupuude juures ebatavaliseks nimetada. Üha uute kasutusalade avastamise tagajärjel on turvas juba praegu omandanud tähtsuse, mis kaugelt ületab kõik sõjast tingitud põhjused, ja seega on ta ka nihkunud meie tähtsamate toorainete hulka.

Nii nagu kivisüsi, nõnda laseb ka turvas end utta ja muuta koksiks. Turba kasutamisel koksina on paremus, et turbakoksi küttevääruus tegelikult võrdub puusüte omale. Koksi kõrval saadakse turbast kõrvalsaadusena määrdeõli ja bensiini, utmise juures aga ka tõrvaõli, millest saab valmistada bensiini, fenooli, vasenooli ja vaiku. Rootsis tehtud katsete põhjal on turba muutmine koksiks kõigiti tasuv ka rahuaja oludes. Turbakoksi järele on tõusnud suur nõudlus juba ka praegu, sest ta sobib olvaliselt jõuvankrite generaatoreile, kusjuures neid peaiegi saab valmistada konstruktsioonilt lihtsamatena ja odavamalt kui on puugaasigeneraatorid. Neis mais, kus pole küllaldaselt kivisütt, kuid leidub rikkalikult turvast ja kus ei ole võimalusi elektrienergia tootmiseks näiteks veejõu abil, suudetakse praegu juba igast 2,3 kg turbast saada 1 kilovatt tundi elektrivoolu.

Mõnel maal on pealeselle avastatud veel ka teisi turbakasutamise võimalusi. Nii on Norras turbast valmistatud tälesti head tallanahka, mis on tavalise naha vastupidavusega ja sellest poole odavam. Teistes käitistes jälle töödeldakse turvas isoleerplaatideks, kahliteks jne. ehitustööstusele, milledel on peale küllaldase vastupidavuse ka silmapaistvaid isoleerimisomandusi. Isegi tekstiile on juba katseks valmistatud turbast, saavutades seejuures kõik tavalised värvide kombinatsioonid. Turvas etendab teatavat osa ka kertongitööstuses.

Põllumajanduses kasutati turbarikkais piirkonnis turvast aluspõhuks juba ammu, Põllumajandusliku kasutuspinna suurendamisel on tähtis ka turbamulla segamine teiste, vähem viljakandvate pinnasekihtidega, mida praktiseeritakse laialdaselt, nimelt Hollandis, kus seega on saavutatud ka väga rahuldavaid tulemusi.

Turbatootmisele hakatakse pöörama tähelepanu juba ka neis mais, kus turbast seni palju ei hoolitud. Nii on hulk kasulikke turbarabasid avastatud Kagu-Euroopas, eeskätt aga Slovakkias Bratislava ümbruses ja ka Ida-Slovakkias.

Eriti suuri edusamme on turbatootmise alal tehtud Kindralkubermangus, kus kahe aasta eest asutatud suur turbaühing juba oma esimese tegevusaasta lõpul sai turvast 250,000 tonni.

Arvatavasti avanevad tulevikus turbale, nagu ka kivisöele ja puule, veelgi uued ja senistest ökonoomsemad kasutamisvõimalused. Euroopa rikkalikud turbatagavarad, mida õhukuiva turba näol hinnatakse enam kui 40 miljardile tonnile, omandavad tulevikus niihästi mandri jõumajanduses kui ka teistel tööndusaladel eriti suure tähtsuse nimelt ka seetõttu, et mõned teised energiaallikad ja toorained edaspidi juba nõuavad senistest märksa rangemat kokkuhoidu.

Normid tuleb täita käesoleval kuul

Käesoleva majandusaasta lõppemisel on maakondade põllumajandusjuhtide kaudu normikohuslastele tehtud meeletuletus ja korraldus normide õigeaegseks täitmiseks, mis on olulise tähtsusega nii rinde kui tagala korrapäraseks toitlustamiseks. Kuna uus majandusaasta algab 1. septembril, on põllupidajad kohustatud norme eeloleva kuu jooksul täitma. Septembris algab juba kontroll ja normi mittetäitnute karistamine. Senini on keakasutustele saabunud andmeil normide täitmine ülemaalises ulatuses edenenud rahuldavalt.

Õigeaegse ja korrapärase normi täitmise eest on põllumajanduslikele tootjaile Põllumajanduse Keskvalitsuse poolt nähtud ette preemiad, kusjuures lisaks müügipreemiailo võimaldatakse normi- ja ülenormipreemiaid.

Teraviljanorme ületanud talupidajaile kirjutatakse lihanormi ületamine eeloleva majandusaasta arvele, kusjuures teraviljanorme, nagu varem juba on määratud, võib katta kas looma- või sealihaga.

Normipreemiatega varustatakse neid talupidajaid, kes oma käesoleva majandusaasta teravilja müüginormi on täitnud üle 75 protsendi. Ülenormipreemiana antakse preemiatähti iga ülenormi müüdud 1000 kg vilja eest järgmiselt: 1. augustist käesoleval aastal kuni järgneva aasta 29. veebruarini müümisel 5 preemiapunkti väärtuses, 1. märtsist 1944 kuni 31. juulini 1944 müümisel 4 preemiapunkti väärtuses.

Heina kokkuost tulevaks majandusaastaks algab lähemail päevil, kuna uue villanormi täitmise tähtajaks on 15. september. Villanormi täitjaile ning ületajaile on nähtud ette preemiad.

Eesti muusikainimesed Saksamaal heas kuulsuses

Saksamaalt tagasijõudnud Eedo Karrisoo, kes meie tuntud lauljana on Dresdenis sealse ooperiga lepingulises vahekorras, jutustab mõningaid huvitavaid üksikasju.

„Muusikaline tegevus Saksamaal" jutustab Eedo Karrisoo, „on eriti viimastel aegadel muutunud vägagi intensiivseks. Peagu erandituit on kõik teatri ja ooperijõud pidevas tegevuses. Esineb sageli juhuseid, kus näitlejail tuleb esineda neli kuni viis korda päevas. Ja seda mitte lähema aja vaid, kestvalt paari kuu kestel. See asjaolu on õieti näitlejate maksimaalne panus sõjale, sest suurem osa esinemisi toimub sõjaväe haiglates ja puhkekodudes."

Saksamaal, eriti aga Dresdenis võib kohata tihti eestlasi, kes oma igapäevase töö kõrval kasutavad võimalust edasiõppida oma erialal. Viimaseks on paljudel muusika. On terve rida Tallinna konservatooriumi endisi õpilasi, kes nüüd Dresdenis kas trammikondukteritena või kanteeleijõududena on ühtlasi õpilased ka Dresdeni muusikaülikoolides. Isegi Eestist siirdunud balletiõpilasi võib seal oma eriala edasiõppimas kohata. Dresden ongi kujunenud välismaalaste poolt armastatud linnaks. Sealsee Linnateatri orkestris mängib näiteks soomlasi, ungarlasi, kroaatlasi, leedulasi jne. Vahepeal oli sesi üheks orkestrijuhiks eestlane Arkadius Krull, kes nüüd on siirdunud ühte väikesesse linna, kus ta on kohaliku muusikaelu juhiks.

Tallinna mitmele Ringhäälingu ja Estonia teatri orkestri liikmele on Dresdenist tulnud pidevalt kutseid sinna üle tulla.

Meie kunagine imelaps Evi Liivak lõpetas Haridusdirektooriumi stipendiaadina möödunud kevadel Berliini Muusikaakadeemia ja arvati kui eriti andekas kunstnik Riigi stipendiumi väärilisseks. Peale akadeemia lõpetamist andis Evi Liivak Berliinis kaks iseseisvat kontserti, millega ta õigustatult teenis publiku ja arvustajate sooja pooleholu.

Evi Liivaku järgmine kontsert toimub kavakohaselt käesoleval suvel Pariisis.

Nii on meie muusikainimesed oma intensiivse tööga igalpool jõudnud kindlustada omale tunnustustväärivа seisukoha.

Isa, kas mina saan ka kunagi seesuguse märgi

PÄEVA RAADIO

LAUPÄEV, 5. AUGUST 1944.

5.00 Saade saksa sõjaväele 6.15 Päevauudised. 6.30 Hommikukontsert (ülek.) 7.00 Päevauudised saksa keeles. 7.15 Hommikumuusika (Ülek.) 7.30 Heliplaate. 8.45 Päevauudised. 9.00 Päevauudised saksa keeles. 9.10 Landesdienst Ostland. 9.25 Saatepaus. 11.30 Reichsprogramm. 12.15 Päevauudised. 12.30 Päevauudised saksa keeles. 12.45 Lõunamuusika (ülek. Riiast). 14.00 Päevauudised saksa keeles. 14.15 Tuntud helifilmi laule (hpl.) 14.40 Sõjaradadelt. 15.00 Marsimuusika (hpl.) 15.10 Saksa lühijutte: „Võitsitud unelmad", Bruno Brehmi lühijutt. (Saksa keeles). 15.30 Muusika pärastlõunaks (hpl.) 16.45 Päevauudised. 17.00 Päevauudised saksa keeles. 17.10 Rahvuslikke viise (hpl.) 18.00 Noortele: „Verivendade jalgpall", Elmar Kamla auhinnatud noorsooraamatust „Verivennad". 18.20 Eesti helitöid (hpl.) 18.30 Aja kaja ja saatekava ülevaade. 19.00 Reichsprogramm. 20.00 Päevauudised saksa keeles. 20.15 Kirevad helid nädalalõpuks (Ringhäälingu tantsukapell VI. Sapošnini juhatusel ja solistid) Saate kannab üle ka Riia saatja. Vaheajal kell 21.00 Päevauudised. 22.00 Päevauudised saksa keeles. 22.15 Päevauudised soomekeeles (ülek.) 22.30 Eesti sõduritund (Helilõesvõte 3. VIII 44, mgn. ja hpl.) 23.15 Nädalalõpuks (ülek.) 24.00 Saatelõpp.

Haruldane loodusnähe Rumeenias

Bukarestist, 31. 7. (DNB). Pühapäeval paelus Bukaresti elanikkonna tähelepanu huvitav loodusnähe. Päikse ümber nähti mitmevärvilist rõngast, mis püsis seal umbes pool tundi. Nagu teatab „Universul", võidi samasugust nähet tähele panna ka mitmel pool mujal Rumeenias.

Vannutamine eesliinil

Hiljuti leidis rindeläheduses aset pidulik sündmus — ühe eesti rügemendi üksuste vannutamine. Ühtlasi anti üle raudriste rügemendi juhtivaile ohvitseridele.

Pidulikuks toiminguks olid üksused rivistunud avaral muruplatsil, mitte kaugel eesliini kaevikuist. Sõjameeste joonsirged read lippudega kaunistatud väljakul pakkusid mõjukat pilti. Külalistena saabusid kohale komandeeriv kindral ja diviisiülema asetäitja. Neile raporteeris rügemendi ülem. Pärast raporti kuulamist vaatasid külalised üle ja tervitasid rivistunud allüksusi.

Rügemendi ülem pidas vannutavaile sütitava ja sisukülliase kõne. Ta iseloomustas vannet kui ülevamat momenti sõduri elus, kus ta neid vandeid, mille sunnil ta relva on haaranud, pühalikult kinnitab. Tuletas meelde, et kodumaa loodab oma rindemeeste käte rammule ja südame kindlusele, et nad kommunismi poolt meie kodumaale löödud haavad mitmekordselt tasuksid.

„Täna pühalikku vannet andes, meie eeskätt mõtleme oma kodumaale, kelle parema tuleviku kujundamiseks meie kogu oma võitlusjõu rakendame. Teiseks mõtleme kangelaslikule saksa sõjaväele, kes meid kommunismist päästis ja kellega nüüd õlg-õla kõrval bolshevismi vastu võitleme. Kolmandaks meie mõtleme sõjajõudude kõrgemale juhile, et Jumal annaks talle otsustamisjulgust ja tahtekindlust selle suure võitluse võidukaks lõpuleviimiseks.

Kinnitame oma usku, et tuleme toime vaenlasega. Meie saime ta massiga hakkama Vabadussõjas ja kui me ka nüüd üksmeelselt tegutseme, siis ei murra ta mass meie võitlusmoraali ka seekord. Mida paksem rohi, seda parem niita!" ütles kolonel.

Järgnes vannutamine. Käskluse järgi tõstsid sõjamehed parema käe ja kordasid etteloetud truudusetõotuse teksti. Silmapilk oli ülev ja tõsine.

Edasi kõneles komandeeriv kindral, kes oma sõnavõtus rõhutas vastantud vande mõtet ja tähtsust. Kindral avaldas rügemendile, kui oma paljukannatanud maa ja rahva kaitsjaile, siirast lugupidamist ja lootis, et see veendumus edaspidi veel rohkem kinnitust leiab.

Kõlasid Eesti ja Saksa hümnid.

Piduliku talituse lõpul andis komandeeriv kindral üle raudriste rügemendi juhtivaile ohvitseridele, neid seejuures tugeva käepigistusega tehtud töö eest tänades.

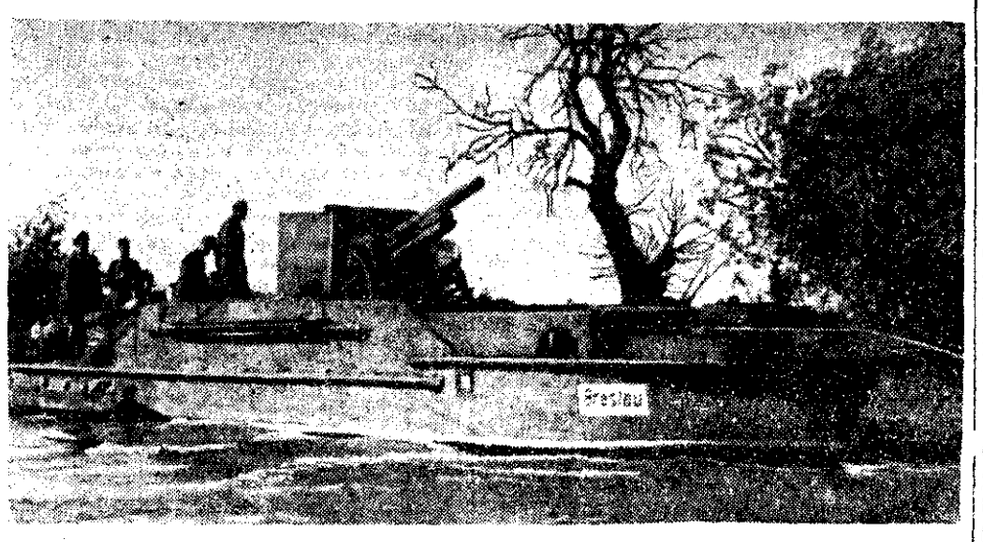

Tulega vaenlasele kaitstakse Euroopa tulevikku ja elu. (Wb.)

Renditakse välja rannarootslaste talud

Asundusameti esindaja Haapsalus, kes teostab Rootsi siirduvate rannarootslaste talude rentimist Noarootsi, Riguldi ja Vormsi valdades, palub talude rentimisest huvitatuil pidada silmas alljärgnevat:

Talude rentimiseks on eesõigustatud meie sõjalähedastest piirkondadest evakueeruvad põllupidajad, eeskätt küllaldase tööjõuga ja lasterohked perekonnad, kusjuures on mõõduandev ka rentniku põllumajanduslik inventar. Samuti on paigutatud rootslaste taludesse Venemaalt evakueerunud eestlasi.

Et kindlustada viljasaakide ja heina õigeaegset koristamist, on ümberasumine kiireloomuline, seda enam, et kõrgemais kohtades Noarootsis rukkilõikus juba on alanud ja ülimalt kahe nädala jooksul see juba kõik koristatud peab olema. Samuti on praegu väga kiire heinategemisega. Vormsi ja Noarootsi talud on enamikus tüübilised rannikupiirkonnatalud, kergete maadega, vähese põllumaaga ja laialdaste heina- ja karjamaadega. Talud renditakse koos põllumajandusliku elus- ja eluta inventariga.

Hulk taludest on sobivad kalurikohtadeks nendele asunikele, kes endistes kohtades on tegelnud kalastamisega.

Sõidulubade andmisel politseivõimud arvestavad talude rentijate kiiret kohalesõidu vajadust.

Renditalu soovijal olgu kaasas: 1) kohaliku valla- või linnavalitsuse, tööameti ja senise tööandja tõend, et isiku ümberasumiseks seniselt töökohalt ja piirkonnast ei tehta takistusi, 2) tõend rentniku perekonna suuruse ja oma põllumajandusliku inventari kohta (seniseil talupidajail talundi põhiraamat), 3) vallavalitsuse või valla põllumajandusjuhi seisukoht rentnikukandidaadi ja tema perekonnaliikme põllumeheliku tubliduse kohta.

Asundusameti esindaja rannarootslaste talude rentimise alal Haapsalus asub Lääne maavalitsuses, Suur-Lossi tänav 43.

Teadaanne

Ühenduses oma ofensiiviga on bolshevike sihiks meie tagalat häirida igasuguste võtetega, et tagala toetust meie võitlevale rindele halvata. Selleks heidavad nad meie tagalas alla langevarjureid-agente, kelle ülesandeks on toime panna terrori- ja sabotaažiakte, levitada igasuguseid kuuldusi ja häirida tagala meeleolu.

Need langevarjurid-agendid on meie rahva salakavalamad vaenlased. Seepärast kohustan iga eestlast nende vastu võitlema ja igast teadaolevast agendist, terroristist ning sabotöörist teatama otsekohe lähemale sõjaväe-, politsei- või omakaitseüksusele.

Langevarjurite abistamine ja toetamine kas otseselt või kaudselt on suurim kuritegu oma maa ja rahva vastu. Seepärast karistatakse nilsugueid rahva ja maa reetjaid põhimõtteliselt surmaga.

Tallinn, 26. juulil 1944.

SISEDIREKTOR

Uus korraldus metallkaupade ostuõiguse saamiseks

Teadaande kohaselt metallide majandamise kohta 21. juulist on raua ja metalli piirkonnakoondis Eesti Kindralkomissari-piirkonnas volitatud alates 1. juulist s. a. idaala metallitunnistuste ja vabaksandmisotsuste väljaandmisega andma metalliostuõigusi metallidele ja metallist tooteile laiendatud ulatuses. Avaldusi lihtsustatud menetluse järgi metalli saamiseks võivad esitada ainult need firmad ja isikud, kes saavad oma metallikontingendi riigikomissarilt — tööndus- ja majandusosakonnalt, kusjuures nende tarbijate jaoks kehtivad edasi, kuivõrd pole olemas erikorraldusi 1. aprillil 1943 avaldatud Metallide majandamise määruse eeskirjad.

Nii on võimalik lihtsustatud korras saada mitmesuguseid elektrotehnilisi abinõusid ja riistu, masinate ja aparaatide ehitusse puutuvaid käsitsi käivitatavaid töömasinaid ning seadmeid, auto tagavara- ja juurekuuluvaid osi, metalle ja metallist tooteid piiratud hulgal, jootetina, toor-, jäät- ja poolmaterjale, elektrijuhtmete materjale, sanitaartehnilisi armatuure, ventiile, kraane ja siibreid ning laagrimetalle.

Tshungkingi pataljonid ainult 50-mehelised

Tokiost, 30. 7. (DNB). Ühe Tshungkingi ohvitseri tunnistusele, kes langes Põhja-Burma rindel jaapanlaste kätte vangi, on anglo-ameeriklaste ja Tshungkingi võitlusjõud kandnud sel rindel viimase 9 kuu jooksul möödunud aasta oktoobriat alates tohutuid inim- ja materjalikaotusi. Vaenlase võitlusjõud on kaotanud 50 000 meest langenutena, haavatutena või kadunutena. Nagu ohvitser edasi seletas, koosnevat 38. Tshungkingi diviisis pataljonid keskmiselt viiestkümnest mehest.

Seda juhtub Inglismaal sajandis kord, et lihtmehest saab admiral

Genfist, 30. 7. (DNB). Inglise ajakirjandus informeerib oma lugejaskonda Benjamin Martini nimetamisest kontr-admiraliks ja rõhutab, et ta on end ülles töötanud „alumisest dekilt", s.t. meeskonna hulgast. „Times" rehkendab sel puhul välja, et viimasest selliseist juhust olevat inglise laevastikus möödunud 87 aastat. Seda nimetatakse Inglismaal demokraatiaks, kus edasijõudmisel arvestatakse ainult isiklikkude teenetega, mitte päritoluga. Kuid teened ja saavutused pääsevad 87 aasta jooksul ainult üks kord mõjule!

Jaapanis avastati alumiiniumi leiukoht

Tokiost, 31. 7. (DNB). Hokaido saarel avastati suur alumiiniumi sisaldav maa-ala, mille ulatus on kokku 120 ruutkilomeetrit. Avastuse tegi üks jaapani professor. Tähendatud piirkond on täielikult kaetud vulkaanilise tuhaga ja on aastakümnete jooksul muutunud täiesti viljatuks.

Rikkalikkude tagavarade kasutamine algab, nagu teated Sapporost edasi kõnelevad, lähemal ajal.

Kohutav spekulatsioon bensiiniga USA-s

Madridist, 1.8. (DNB). „Nev York Times" väidab, et Põhja-Ameerika Ühendriikides läheb iga päev mitte vähem kui 10 miljonit liitrit bensiini mustale turule.

VANDEADVOKAAT BRUNO ABRAITIS Paides, Pikk t. 13. Vastuvõtmine kella 10—12.

Kirjad kuni 20 g raskuses

Täienduseks eelmises lehes toodud korraldusele postiliikluse alal teatatakse, et nüüdsest peale on lubatud saata Saksamaale kirju vaid 20 g (mitte 50 g) raskuses.

Hiinas hävitati juuli kuus pool tuhat USA lennukit

Tokiost, 31. 7. (DNB). Nagu ketserlik peakorter teatab, ründasid jaapani õhujõudude üksused ööl vastu laupäeva uuesti Hiinas asuvaid USA lennubaase Liutshaud Kwangsi provintsis ja Sutshangi Hunani provintsis, hävitades seejuures 17 maapinnal asuvat lennukit.

1. juulist saadik hävitati Hiinas 491 USA lennukit õhuvõitlustes või maapinnal.

AMETLIKUD TEATED

Kiriklikke teateid

Järva-Peetri kirik. Pühapäeval, 6. augustil kell 11 homm. jumalateenistus Peetri ümbruskonna kommunismist vabanemise 3. aastapäeva puhul. Laululehed.

Eelteade. Pühapäeval, 13. augustil kell 11 homm. laste- ja noorte jumalateenistus. Jutlustab praostkonna noorsootöö õpetaja L. Vahter J.-Jaanist. Laululehed.

Pühapäeval, 20. augustil kell 11 homm. jumalateenistus Kadastiku surnuaial. Laululehed.

Õp. E. Kõrv.

Armast venda, onu ja ristiisa

AUGUST REBAST

leinavad õde perekonnaga, õde ja ristitütar.

Kallist varalahkunud

Salme Vainula't

sünd. 1. augustil 1918. a.
surn. 26. juulil 1944. a.

mälestavad kurbuses õed, ema ja omaksed, Maanaisteselts „Püüe", Naisomakaitse Kareda jaoskond, Kareda V.V.T.Ühing, ERÜ Kareda piirkond. J. Aru perek., A. Reinsalu perekond, V. Reinsalu perek. ja V. Lenk perek.

27 pasmast TAMSA-LÕNGA VAHETADA valge villase-lõnga vastu ja väheskantud kõrge kontsaga mustad LASTING-KINGAD nr. 38 botikutega nr. 38 vastu. Säälsamas ostetakse metsamarju. Paide, Rüütli tn. L. Tiik.

Särevere riigimõis vajab kiiresti viiunud traktorijuhti, kes on võimeline töötama puugaasi ja Lanz-Bulldog traktoritega ja tunneb ka neude parandustöid. (Soovitav vallaline) Sooviavaldused koos eluloo ja tegevuse kirjeldustega saata Särevere riigimõisa valitsusele, Türi. Tööle võtmine Paide Tööameti kaudu.

Soovin kohe tallu PERENAISE ABILIST ja üht TALUTEENIJAT. Teateid saab silt. Töölepalkamine Tööameti kaudu.

SAAPA PARANDUSTÖID teen kiirelt ja korralikult tellija materjalist. Paide, Vainu tn. 18.

KADUS ANNA WARIKOVI PERSONALAUSWEIS, välja antud Tallinna 5. pol. jaoskonnast 30. jaanuaril 1942. a. nr. 303290 all.

AUTOJUHTI vajab Paide Munatihisus, Paides, Pikk tn. 2, tel. 38. Töölevõtmine Paide Tööameti kaudu.